

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
KATEDRA EKONOMIKY

**DOPAD VSTUPU ČESKÉ REPUBLIKY DO EVROPSKÉ UNIE NA
PŘÍJMY ZEMĚDĚLSKÉHO PODNIKU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MILADA VACUŠKOVÁ

K 9619

Knihovna JU - ZF

3114700485

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2006

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta
Katedra ekonomiky
Akademický rok: 2004/2005

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Milada VACUŠKOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku - pro české firmy**
Název tématu: **Dopad vstupu České republiky do Evropské unie na příjmy zemědělského podniku**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:
Posoudit dopad vstupu České republiky do Evropské unie na příjmy zemědělského podniku

Osnova:

1. Vývoj agrární politiky v České republice
2. Současný dotační systém pro české zemědělství
3. Charakteristika vybraného podniku
4. Zhodnocení hospodaření vybraného podniku
5. Posouzení vlivu vstupu ČR do Evropské unie na jeho příjmy
6. Vlastní návrhy na zlepšení ekonomické situace podniku.

Rozsah práce: 30

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Bečvářová, V.: Zemědělská politika. Brno, MZLU 2001.

Koncepce agrární politiky ČR. Ministerstvo zemědělství 2004.

Novák, J.: Metodika kalkulací nákladů v zemědělství. Praha, VÚZE 1996.

Svatoš, M.: Ekonomika agrárního sektoru. Praha, ČZU 2001.

Valach, J.: Finanční řízení podniku. Praha, Ekopress 1999.

Vedoucí bakalářské práce:

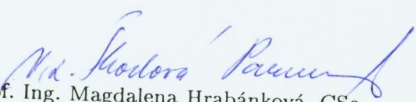
Ing. Tomáš Volek
Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. března 2005

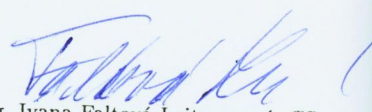
Termín odevzdání bakalářské práce:

15. dubna 2006

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
L.S. oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.

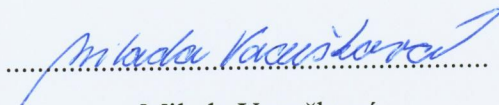
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2005

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě literatury a pod odborným vedením svého vedoucího bakalářské práce.

V Českých Budějovicích dne 11. 4. 2006

Milada Vacuškova

Poděkování:

Touto cestou chci poděkovat vedoucím bakalářské práce panu Ing. Tomáši Volkovi, Ph.D. za odborné a metodické vedení, za náměty a připomínky, kterých jsem využila při zpracování své bakalářské práce.

Děkuji také zemědělskému družstvu za poskytnuté informace a údaje, které jsem taktéž v bakalářské práci použila.

Anotace

Podstatou bakalářské práce je především charakteristika dotačních titulů jako opatření společné zemědělské politiky EU. Práce se zabývá charakteristikou a využitím dotací v zemědělském podniku, posouzením finanční situace a celkovým dopadem vstupu do EU na jeho příjmy vzniklé především vlivem dotací. Na základě získaných údajů byl sestaven návrh na zlepšení ekonomické situace podniku a využití dotací v příštích letech.

Annotation

The subject matter of this bachelor work is characterization of the system of grants as acquisition of common agricultural politics in EU. Work follows up characterization and utilization of grants in agricultural company, deals with review of financial situation and total effect of entrance in EU to incomes incurred as impact of grants. On grounds of acquired data was assembled plan to improve financial situation of the firm and to raise utilization of grants in next years.

1	ÚVOD.....	7
2	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	8
2.1	VÝVOJ AGRÁRNÍ POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE	8
2.2	AGRÁRNĚ POLITICKÝ RÁMEC PRO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR V PROSTŘEDÍ EU	12
2.2.1	<i>Hlavní cíle sledované reformou SZP.....</i>	<i>12</i>
2.2.2	<i>Podpory.....</i>	<i>13</i>
3	CÍL A METODIKA	19
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	20
4.1	CHARAKTERISTIKA ZEMĚDĚLSKÉHO SUBJEKTU	20
4.1.1	<i>Rostlinná výroba.....</i>	<i>22</i>
4.1.2	<i>Živočišná výroba.....</i>	<i>24</i>
4.2	ZHODNOCENÍ HOSPODAŘENÍ	27
4.2.1	<i>Majetek podniku.....</i>	<i>27</i>
4.2.2	<i>Zdroje podniku.....</i>	<i>28</i>
4.2.3	<i>Ekonomické výsledky.....</i>	<i>29</i>
4.2.4	<i>Poskytnuté dotace</i>	<i>31</i>
4.2.5	<i>Vývoj dotací ve sledovaném období 1998 - 2004.....</i>	<i>36</i>
4.2.6	<i>Finanční analýza.....</i>	<i>37</i>
4.3	POSOUZENÍ DOPADU VSTUPU ČR DO EU NA PŘÍJMY PODNIKU.....	48
4.3.1	<i>Z hlediska změny průměrných realizačních cen produktů živočišné a rostlinné výroby.</i>	<i>48</i>
4.3.2	<i>Z hlediska vlivu poskytnutých dotací na příjmy podniku.....</i>	<i>50</i>
4.4	VLASTNÍ NÁVRH NA ZLEPŠENÍ EKONOMICKÉ SITUACE PODNIKU	53
5	ZÁVĚR.....	54
6	PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY	55
7	SEZNAM PŘÍLOH.....	56

1 Úvod

Vstup České republiky do Evropské unie se dotkl agrárního sektoru nejvíce ze všech oblastí národního hospodářství. Vstupu předcházela náročná příprava, která měla zajistit bezproblémový přechod na unijní legislativu, ale také na odlišný systém vyplácení dotací.

Vstupem do EU byly položeny základy novodobé historie českého zemědělství. Zemědělství, které rozšiřuje svou primární úlohu producenta potravin o nové funkce, mnohem více orientované na venkov jako celek, krajinu, na péči o vodní zdroje a lesy. Struktura finančních toků do zemědělství se bude postupně měnit na podporu neprodukčních činností, na podporu a rozvoj venkova, života na venkově a na obnovu budování infrastruktury. Podpora produkce ustoupí podpoře krajiny tvorby.

Přestože je celosvětovým trendem stále větší koncentrace výrobních celků, je zcela zřejmé, že v agrárním a zpracovatelském sektoru budou mít své nezastupitelné místo a úlohu i malé a střední podniky. Na jedné straně například jako hospodáři v extenzivních podmínkách kam nemůže velká technika, na straně druhé jako výrobci regionálních produktů a specialit.

Prioritou zůstává zvyšování konkurenceschopnosti zemědělské prvovýroby a potravinářského průmyslu se zachováním přiměřené zaměstnanosti a zlepšení životní úrovně jak v těchto odvětvích, tak celého venkova. Ruku v ruce s tím jdou opatření k omezení rizikosti podnikání v sektoru, udržení potřebného rozměru prvovýroby a zpracovatelských podniků. Dalším cílem budoucí agrární politiky je zlepšování kvality podzemních i povrchových vod, zvyšování biologické rozmanitosti, posílení pestrosti, bohatosti a větší péče o prostředí jako životního prostoru pro člověka, zvěř i rostliny.

Velkou perspektivu před sebou má ekologické zemědělství a celoevropský předpoklad pro jeho další dynamický rozvoj. Velký důraz je zaměřen na rekreační význam krajiny, lesa a vodních ploch.

2 Literární rešerše

2.1 Vývoj agrární politiky v České Republice

• Vývoj zemědělství do 2. světové války

Dle Bečvářové [1] byl vývoj agrární politiky v našich zemích až do vzniku samostatného Československa v r. 1918 identický s vývojem zemí západní Evropy. České země, Morava a Slezsko patřily mezi průmyslově i zemědělsky nejrozvinutější země svazku Rakousko-Uherska. Zemědělství v této etapě bylo možné charakterizovat jako vyspělou zemědělskou malovýrobu.

Po první světové válce jedním z prvních hospodářsko-politických opatření, kterými se nová československá vláda projevila ve vztahu k agrárnímu sektoru, bylo vyhlášení pozemkové reformy v dubnu 1919 (tzv. záborový zákon).

Cílem bylo omezit velké pozemkové vlastnictví cizí šlechty, velkých českých pozemkových vlastníků a církve. Na druhé straně posílit selská a rolnická hospodářství, která by byla schopna rozvíjet zemědělskou výrobu na moderních principech.

S určitým zpožděním se však i v tomto odvětví odrazila světová hospodářská krize, která se projevila poklesem cen zemědělských výrobků až o jednu třetinu. Nejvíce byly postiženy podniky mezi 2 až 20 ha, následovaly nucené dražby těchto podniků. Krize si dále vyžádala zvýšení jiné formy státních zásahů do agrárního sektoru – ty si vyžádaly vyšší centralizaci a integraci v agrárním sektoru. Nedílnou součástí tvořila družstva .

• Období okupace

Po obsazení našeho území s zřízením Protektorátu Čechy a Morava v r. 1939 byla agrární politika plně podřízena systému direktivně řízeného hospodářství, tak jak již byl uplatňován v Německu. To znamenalo:

- uplatnění systému povinných dodávek do centrálních skladů, kdy osevní plocha a povinné dodávky byly rozepisovány na jednotlivá zemědělská hospodářství,
- regulaci výroby a zákaz volného prodeje výrobků,
- monopolizaci výkupu s pevnými cenami,
- centrální distribuci výrobních prostředků.

Výroba a oběh v zemědělství byly řízeny komoditně, prostřednictvím osmi povinných tržních „Českomoravských svazů“ prohospodaření s různými zemědělskými výrobky.

• **Poválečná obnova zemědělství a pozemkové reformy po roce 1945**

Základní směry vycházely z Košického vládního programu, formulovaného v dubnu 1945. Dle Bečvářové [1] obsahoval:

- konfiskaci majetku fašistů, zrádců a kolaborantů (realizováno jako první etapa poválečné pozemkové reformy 1945 – 1947).
- provedení pozemkové reformy (druhá a třetí etapa poválečné pozemkové reformy).
V druhé etapě se jednalo o revizi úpravy pozemkového vlastnictví podle původního zákona z roku 1919. Další opatření agrární politiky v této etapě odstartoval „Hradecký program“ vyhlášený v dubnu 1947. Byl zde formulován návrh zákona o „nové“ pozemkové reformě (tj. třetí etapě poválečné pozemkové reformy), jejíž realizace výrazně nepomohla kolektivizaci našeho zemědělství po roce 1948.

• **Období kolektivizace zemědělství (1949 – 1960)**

Na základě třetí etapy poválečné pozemkové reformy byla bez ohledu na výměru zabrána státem veškerá půda, na které vlastníci nehospodaří (tj. i pronajatá půda), nebo půda, která byla ve vlastnictví právnických osob. Kromě toho byla zabrána veškerá půda ve vlastnictví zemědělce a jeho rodinných příslušníků, která přesáhla 50 ha. 57 % půdy bylo přiděleno státním statkům. Veškerá lesní půda přešla do Státních lesů.

Po únoru 1949 – druhá etapa znárodnování která se týkala především malých soukromých podniků, drobných řemeslníků a živnostníků.

Na základě zákona č. 69/1949 SB. „o Jednotných zemědělských družstvech“ došlo ke sloučení resp. sjednocení různých forem zemědělských družstev podle závazných Vzorových stanov na JZD I.až IV.

Od roku 1953 zaveden systém dodávek zemědělských výrobků, založený na principu pevné dodávkové normy z jednotky plochy zemědělské půdy, byly zavedeny dvojí ceny – výkupní (za povinné dodávky státu) a nákupní (podstatně vyšší) za dodávky nad tuto povinnost. Normy dodávek byly diferencovány podle velikosti podniků a podle přírodních a ekonomických podmínek. Po roce 1955 na našem území hospodařilo 10816 JZD na 67 % zemědělské půdy a 365 státní statků, které obhospodařovaly 20,3% zemědělské půdy.

• Vývoj v letech 1967 – 1989

Vývoj v tomto období byl postaven na koncepci relativně samostatné soustavy plánovitého řízení zemědělství. Jejím prostřednictvím musely být realizovány dva vnitřně rozporné cíle:

- 1) zajistit plnou soběstačnost ve výrobě potravin mírného pásma
- 2) zachovat nízkou hladinu maloobchodních cen potravin.

1. ledna 1967 bylo rozhodnuto o odlišné konstrukci cen placených zemědělcům v porovnání s ostatními odvětvími národního hospodářství. V zemědělství se staly základem centrálně stanovené jednotné nákupní ceny. Byly tvořeny tak, že vycházely z nákladů v průměrných podmínkách výroby a reagovaly pouze na část (cca 80 %) společensky uznaných nákladů na výrobu zemědělských produktů. Zbývající část úhrady byla poskytována diferencovaně prostřednictvím systému dotací. V průběhu 20 let bylo v systému ekonomických nástrojů využito těchto forem dotací:

- 1) dotace doplňující nákupní ceny v horších přírodních podmínkách („podpora cen“) – reagovaly na úroveň pevných nákupních cen, a vyrovnávaly rozdíly v úhradě objektivně vyšších nákladů výroby v horších přírodních podmínkách, které nákupní cena nezohledňovala. Jednalo se o tzv. diferenciální příplatky (podle kvality obhospodařované půdy)
- 2) příplatky a prémie k nákupním cenám
- 3) dotace k cenám při prodeji resp. nákupu zemědělských produktů
- 4) dotace do důchodu zemědělských podniků
- 5) podpora důchodu formou daňových úlev
- 6) dotace maloobchodních cen ve formě záporné daně z obrátu

• Vývoj zemědělství po roce 1989

V průběhu devadesátých let prošla česká agrární politika, která byla koncipována na podstatně liberálnějších principech než společná zemědělská politika EU, v zásadě čtyřmi vývojovými etapami, které lze charakterizovat dle Bečvářové [1] takto:

- Startovací etapa (1989 – 1991)- V této etapě vrcholí restituční procesy, kdy je v rámci hospodářské politiky státu přímými investičními dotacemi podporováno zakládání nových podniků, zejména menších rodinných farem. Jsou založeny základní liberalizační trendy, odvíjejí se od zrušení záporné daně z obrátu u potravin cenové liberalizace, devalvace a

vnitřní směnitelnosti koruny. Celková úroveň podpor prostřednictvím dotační a daňové politiky zůstala prakticky na předreformní úrovni.

- Liberální etapa (1992 – 1994) – zabývá se odstranění transformačních polštářů a radikálním zrušení všech přímých podpor do důchodu zemědělců. Politika byla soustředěna na likvidaci mimořádně vysokých přebytků zemědělské produkce. Vytvořen fond tržní regulace. Pro zakládání nových podniků typu rodinných hospodářství byly poskytovány bezúročné půjčky.
- Rozvojová a sociálně stabilizační etapa (1994 – 1997) – Význam státních zásahů do trhu a cen klesá. Roste význam podpor zemědělství nezasahujících do agrárního trhu. Podpora modernizace a do určité míry i restrukturalizace prvovýroby se téměř výhradně realizuje prostřednictvím PGRLF působícího od roku 1994. V méně příznivých agroekologických podmínkách byly zavedeny přímé platby za tzv. udržování krajiny v kulturním stavu. Tento přístup vrcholí v systému kompenzačních plateb a podpor celoplošně zaváděný od roku 1998. V této době dochází k privatizaci státního zemědělského majetku (bez půdy)
- Před vstupní etapa, která byla zahájena po roce 1997 – souvisí s přípravou ČR na vstup do EU. Dle Koncepce resortní politiky ministerstva zemědělství před vstupu do EU byly vymezeny dvě etapy přípravy vstupu: Etapa Revitalizace pro období 1999 – 1991 etapa Adaptace, vztahující se k období po roce 2001 až do vstupu do EU.

Pro etapu Revitalizace byly vymezeny tyto základní cíle:

- dořešení vnitřních vývojových problémů agrárního sektoru
- eliminace překážek dalšího vývoje
- stabilizace sektoru před jeho přizpůsobováním podmínkám EU
- institucionální příprava na vstup do EU

Cílem etapy Adaptace bylo:

- dosažení konkurenceschopnosti sektoru a zlepšení efektivity výroby
- zajištění dostatečné výnosnosti kapitálu v zemědělství
- vytvoření předpokladů k zajištění přiměřených spotřebitelských cen potravin s vysokými kvalitativními parametry,
- environmentální funkce zemědělství,
- diverzifikace činnosti zemědělských podniků.

2.2 Agrárně politický rámec pro zemědělství ČR v prostředí EU

Dle Koncepce agrární politiky ČR, MZe [2] základní podmínky ČR v prostředí EU v oblasti zemědělství vycházejí z přístupové smlouvy mezi ČR a EU podepsané v Aténách v dubnu 2003 a z definitivní verze reformy SZP z října 2003 odsouhlasené summitem EU v červnu 2003.

2.2.1 Hlavní cíle sledované reformou SZP

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství,
- rozvoj tržně orientovaného, udržitelného zemědělství zavedením sdružené, od produkce oddělené platby na farmu, tj. přesunem podpor od výrobků k výrobcům.
- posílení rozvoje venkova modulací podpor,
- zlepšení bezpečnosti a kvality potravin, pohody zvířat a vztahu zemědělství k životnímu prostředí.

Dle Koncepce agrární politiky ČR, MZe [2] je ve vztahu k SZP nutno z časového hlediska pro koncepci zemědělské politiky ČR po vstupu rozlišovat 3 období:

1. Vstupní období 2004-2006, ve kterém bude ČR uplatňovat zjednodušený systém přímých plateb (SAPS) včetně podílu kompenzací v sektoru mléka za snížení intervenčních cen, s možností doplňujících národních přímých plateb (CNDP) a s uplatněním Zásad správné zemědělské praxe, jejichž dodržování je podmínkou poskytování přímých plateb.
2. Přizpůsobovací období 2007-2010, (rok předpokládaného reálného vyrovnání úrovně přímých plateb v ČR s EU-15), ve kterém musí ČR transformovat systém přímých plateb z předchozího období na reformní systém SPS založený na regionální implementaci (regionální implementace předpokládá rozdělení národní obálky mezi regiony které se vymezí ČR podle výrobní struktury s přihlédnutím k úrovni podpor 2004-2006 nebo v předvstupním období a s možností poskytování dodatečných podpor pro řešení specifických sektorových problémů z povinné národní rezervy), s možností nepovinně uplatňovat komplexní křížové podmínky (cross compliance) poskytování přímých plateb (již od roku 2005) při respektování dohodnutých přechodných období pro povinné části acquis (pro ČR jde zejména o tzv. nitrátovou směrnici

či o směrnici ke klecovým chovům nosnic s odkladem jejich úplného naplňování po roce 2009) a s uplatňováním dobrovolného systému zemědělského poradenství.

3. Období 2011-2013, tj. období reálného vyrovnání úrovně přímých plateb ČR s EU-15, ve kterém bude uplatňován systém SPS z předchozího období, avšak při působení povinného cross compliance a modulace podpor. Systém zemědělského poradenství zůstává nepovinný.

2.2.2 Podpory

2.2.2.1 Přímé platby a prémie

Přímé platby a prémie tvoří dle Koncepce agrární politiky, MZe [2] základní kámen v mozaice poskytovaných podpor. ČR bude v období 2004-2006 uplatňovat zjednodušený způsob poskytování přímých plateb SAPS. Zjednodušený systém v tomto období jak uvádí MZe ČR bude spočívat na těchto principech:

- Minimální velikost podniku, který může žádat o podpory: 1 ha zemědělské půdy.
- Minimální výměra pozemku, na kterou lze požadovat podpory: 0,1 ha zemědělské půdy.
- Celková výměra nárokovatelné zemědělské půdy: zhruba 3,329 mil. ha.
- Finanční zdroje EU odvozené od produkčních limitů a od sazeb přímých plateb a prémie 190,7 mil. EUR v roce 2004 s meziročním navyšováním podle přístupové smlouvy.
- Přímá platba, která se vypočítá jako podíl finančních zdrojů EU a celkové výměry nárokovatelné zemědělské půdy, se poskytne na každý hektar nárokovatelné zemědělské půdy.
- Nárokovatelná zemědělská půda, na které lze pěstovat libovolnou plodinu či která nemusí být bezprostředně zemědělsky využívána, však musí být ošetřována „s péčí řádného hospodáře“.
- Navýšení přímých plateb z národních zdrojů (CNDP) do maximální výše dané přístupovou smlouvou (zpravidla na 55-65% úroveň plateb EU v období 2004-2006) bude distribuována podle národních pravidel odsouhlasených Evropskou komisí.
- Produkční limity – kvóty pro mléko, cukr, škrob a sušená krmiva.

- **Zjednodušená platba na plochu, tzv. SAPS**

Podstatou jednotné platby na plochu je, že se celkový finanční balík přímých plateb EU, vypočtený jako součet nárokovaných plateb pro příslušný rok na jednotlivé komodity, rozdělí na každý hektar oprávněné výměry zemědělské půdy, tedy na ornou půdu, trvalé travní porosty, sady, chmelnice, vinice.

- **Národní doplňkové platby, tzv. top-up**

Každé zjednodušení přinese přerozdělení peněz, neboť platby půjdou i na plodiny, které jinak nejsou přímými platbami podporovány (například sady, vinice, konzumní brambory, cukrovka, mák, hořčice či zelenina). Snahou MZe je minimalizovat nepříznivé dopady u některých komodit, a proto tuto skutečnost řeší v rámci dorovnávání přímých plateb tzv. národní doplňkovou přímou platbou – top-up. Podporovány budou ty komodity, které se jeví jako nejvíce ohrožené, což jsou pro rok 2005: bramborový škrob, len, chmel, přežvýkavci, zemědělská půda.

2.2.2.2 Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)

Dle MZe [12] již od roku 1998 podporuje Ministerstvo zemědělství tzv. mimoprodukční funkce zemědělství. Pod tímto názvem se skrývá takový způsob hospodaření, který není zaměřen pouze na produkci potravin.

Necelá polovina strukturálních podpor v rámci HRDP z celkového objemu asi 6 mld. Kč ročně je určena na **podpory méně příznivým oblastem (LFA)**. Větší část druhé poloviny plateb představují podpory ve prospěch **agroenvironmentálních programů** a částečně i do programů **předčasného ukončení zemědělské činnosti** apod.

Podpory HRDP jsou podmíněny 20% spolufinancováním z národních zdrojů. Týkají se celého území ČR s výjimkou území Prahy.

- **Struktura titulů HRDP**

- 1) Předčasné ukončení zemědělské činnosti
- 2) Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními
- 3) Agroenvironmentální opatření (šetrná péče o živ. prostředí) – má tyto podopatření:
 - a) Podopatření Ekologické zemědělství
 - b) Podopatření péče o krajinu
 - zatravňování orné půdy

- tvorba travnatých pásů na svažitých půdách
- trvale podmačené louky a rašelinné louky
- biopásy
- c) Celofaremní podopatření: Ošetřování travních porostů
- d) Zonální podopatření: Osevní postup v ochranných zónách jeskyní
- 4) Lesnictví
 - a) Zalesňování zemědělské půdy
 - b) Zakládání porostů RRD
- 5) Zakládání skupin výrobců
- 6) Technická pomoc

2.2.2.3 Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“

Účelem zpracování OP Zemědělství je podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů, podpora lesního a vodního hospodářství, a zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova.

Dle Mze [3] cílem OP Zemědělství je podpora trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel, založená zejména na:

- zvyšování konkurenceschopnosti odvětví,
- zajištění zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů,
- snižování rozdílů v sociálních podmínkách,
- zachování kulturní krajiny,
- ochraně a zlepšování životního prostředí

Spolufinancování projektů realizovaných v rámci OP Zemědělství je hrazeno z orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF) a z Finančního nástroje pro usměrňování rybolovu (FIFG)

Celková částka určena na financování projektů v rámci OP zemědělství, která se skládá z prostředků strukturálních fondů Evropské unie a státního rozpočtu, činí 2506 mil. EUR na období 2004-2006. Projekty přinášející zisk budou spolufinancovány z 50%, neziskové projekty ze 100%.

OP Zemědělství navazuje na opatření předvstupního programu SAPARD a dále je rozšiřuje po stránce obsahové i finanční. OP Zemědělství sestává ze tří základních priorit se sedmi opatřeními, z nichž některá jsou dále rozpracována na jednotlivá podopatření.

• **Struktura podpor v rámci OP Zemědělství**

Dle příručky MZe [3]

Investice do zemědělského majetku / zemědělských podniků

- Investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělcům
- Prohlubování diverzifikace zemědělských činností

Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing

Lesní hospodářství

- Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření.
- Investice do lesů
- Sdružování majitelů lesa
- Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd

Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí

- Pozemkové úpravy
- Obnova potenciálu a zachování zemědělské krajiny
- Řízení a zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů
- Rozvoj venkova (podopatření typu LEADER +)
- Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství

Odborné vzdělávání

Rybářství

- Zpracování ryb a marketing výrobků z ryb
- Chov vodních živočichů – akvakultura
- Činnosti prováděné odborníky v rybářství a propagační opatření

Technická pomoc

2.2.2.4 Národní podpory – state aid

Dle MZe [10] podpůrné programy jsou účelové programy sloužící k podpoře restrukturalizace a zvýšení konkurenceschopnosti českého agrárního sektoru.

ČR bude za podmínky, společných pro EU, umožněno uplatňovat tzv. národní podpory. V úvahu připadají např. „zelená nafta“ či podpory PGRLF (minimálně podpory vyplývající ze smluv se zemědělskými podniky uzavřených v předvstupním období) či podpory tohoto fondu na nákup soukromé zemědělské půdy. Dále jde o specifické komoditní podpory a zejména o podpory tzv. obecných služeb – výzkumu, genetiky, vzdělávání, poradenství, propagace,

informatiky atp. Každý druh podpor podléhá schválení Evropskou komisí a je po schválení zařazen do registru národních podpor EU.

• **Podpůrné programy MZe na rok 2005**

1.D. Podpora včelařství

1.I. Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích a vinicích

1.R. Podpora restrukturalizace ovocných sadů

1.S. Podpora komplexní sklizně máku setého

1.U. Podpora pěstování bylin pro energetické využití

2.A. Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hosp. zvířat

3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

5. Podpora NH Iadruby, ZH Písek a Tlumačov

6. Genetické zdroje

8. Nákazový fond

9. Poradenství a vzdělávání

10.D. Podpora evropské integrace nevládních organizací

15. Podpora mimoprodukčních funkcí rybníků

• **Podpory z PGRLF**

PGRLF je dle www.pgrlf.cz jedním ze základních pilířů dotační politiky Ministerstva zemědělství. Hlavním předmětem podnikání PGRLF je subvencování části úroků z úvěrů a poskytování záruk na úvěry podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajícího se zpracováním produkce ze zemědělské výroby. kromě toho plní další úkoly podle potřeb ministerstva zemědělství.

Programy PGRLF, a.s. jsou následující:

➤ Vyrovnání úrokového zatížení

- program na vyrovnání vyšší úrokové sazby úvěrů do zemědělství oproti ostatním odvětvím národního hospodářství.

➤ Investiční programy:

- programy na podporu nákupů půdy, investičních celků, strojů a zařízení zemědělských, odbytových a potravinářských firem. Účelem úvěrů mohou být i ty

investice, které nejsou přijatelné pro Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.

- a) Zemědělec
- b) Zpracovatel
- c) Odbytová organizace
- d) Hygiena
- e) Půda

➤ **Mládí**

- program na podporu mladých podnikatelů na rodinných farmách a to v kombinaci s titulem Zemědělec a Půda.

➤ **Podpora pojištění pro rok 2005**

- program je určen zemědělcům na úhradu nákladů spojených s pojištěním plodin i hospodářských zvířat pro případ nákazy a jiných hromadných škod. Cílem je zpřístupnění pojistné ochrany širokému okruhu zemědělců a tím dosažení vyššího zajištění proti rizikům, která zemědělskou prvovýrobu nejvíce ohrožují.

2.2.2.5 Podpory tržních cen

Dle Mze [11] jsou ceny zemědělských výrobců ČR v rámci společných tržních řádů podporovány společnými opatřeními EU v oblasti trhu. Jde zejména o vývozní subvence a podpory soukromému skladování zásob. Veškeré podpory tržních cen jsou hrazeny ze zdrojů EU.

3 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat současný dotační systém v České republice jako součást společné zemědělské politiky EU a aplikace dotačních titulů na podmínky v konkrétním zemědělském podniku. Dále zhodnocení hospodaření podniku z hlediska finančních ukazatelů (likvidita, rentabilita, aktivita, zadluženost) a vliv dotací na jeho příjmy.

Pro úspěšné řešení úkolu v rámci výše uvedeného cíle bylo nezbytné zvolit metodiku, která umožní stručně a přehledně charakterizovat dotační tituly tak jak jsou uplatňovány v současné době v České Republice, ale i celkový historický vývoj celého zemědělství až po současnost. Pro vlastní ověření funkčnosti současného dotačního systému bylo nutné vyhledat spolupráci zemědělského podniku, pak provést analýzu vývoje podniku v produkčních a ekonomických ukazatelích, současně výsledky vyhodnotit dle finančních ukazatelů a zjistit tak finanční pozici podniku v horizontu 7 let. Vyhodnotit přínos dotací na hospodaření podniku.

Pro finanční analýzu byly použity následující ukazatele:

- Ukazatele rentability

Rentabilita vlastního kapitálu $ROE = \text{zisk} / \text{vlastní kapitál}$

Rentabilita celkových aktiv $ROA = \text{zisk} / \text{aktiva}$

- Ukazatele likvidity

Běžná likvidita = oběžný majetek / krátkodobé závazky

Pohotová likvidita = (oběžný majetek – zásoby) / krátkodobé závazky

- Ukazatele zadluženosti

Ukazatel věřitelského rizika (zadluženost) = celkové závazky / celková aktiva

Celková úvěrová zadluženost = úvěry / celková aktiva

- Ukazatele aktivity

Rychlost obratu zásob = tržby / zásoby

Rychlost obratu stálých aktiv = tržby / stálá aktiva

- Ukazatel produktivity

Produktivita práce 1 = přidaná hodnota / osobní náklady

Produktivita práce 2 = (přidaná hodnota + dotace) / osobní náklady

4 Praktická část

4.1 Charakteristika zemědělského subjektu

Zemědělské družstvo bylo založeno dne 22. 5. 1992 po transformaci Jednotného zemědělského družstva a to zápisem do obchodního rejstříku u Krajského soudu v Brně.

Předmětem podnikání je v první řadě zemědělská výroba (rostlinná výroba, živočišná výroba) včetně prodeje nezpracovaných zemědělských výrobků. Dále pak skladování zemědělských výrobků, půjčování základních prostředků družstva fyzických a právnických osobám, truhlářství, kovářství, obchodní činnost (koupě zboží za účelem dalšího prodeje, prodej), provozování čerpacích stanic s palivy a mazivy, práce mechanizačními prostředky, zemní práce, opravy silničních vozidel, opravy ostatních prostředků, obrábění kovů, silniční motorová doprava nákladní, opravy pracovních strojů, výroba zemědělských strojů.

Nejvyšší orgánem zemědělského družstva je členská schůze, která se zodpovídá kontrolní komisi. Kontrolní komise je kontrolním orgánem družstva. Pod členskou schůzi spadá představenstvo družstva v čele s předsedou. Představenstvo je výkonným a statutárním orgánem družstva a řídí činnost družstva. Předseda jedná navenek za představenstvo, organizuje a řídí práci představenstva.

Družstvo se dělí na jednotlivé úseky: rostlinná výroba, živočišná výroba, mechanizace a ekonomický úsek. Vedením jednotlivých úseků je pověřena kvalifikovaná osoba, která se za svoji činnost zodpovídá předsedovi družstva.

V období transformace zemědělské družstvo mělo 316 členů a z toho 155 pracovníků. Během jednotlivých let docházelo k postupnému snižování počtu členů ZD a také ke snižování členů, kteří jsou v pracovním poměru se zemědělským družstvem. V současné době ZD zaměstnává okolo šedesáti trvale činných pracovníků a má 170 členů.

Hlavním důvodem úbytku zaměstnanců a pracovníků nebylo propouštění, ale přirozený úbytek. To znamená odchod do jiného odvětví, odchod do důchodu nebo úmrtí. V posledních letech nedocházelo k náboru zaměstnanců, jelikož úbytek pracovní síly byl nahrazen novou technologií jak v rostlinné tak i v živočišné výrobě, která zvyšovala efektivnost práce a úsporu času.

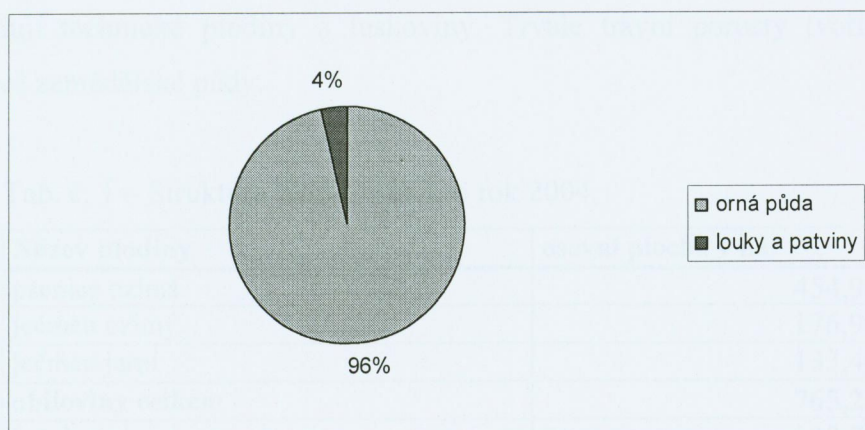
Zemědělské družstvo obhospodařuje 1409,47 ha zemědělské půdy v 10-ti katastrálních územích. Z této výměry je 1358,34 ha orné půdy a 51,13 ha luk a pastvin. ZD hospodaří nejen na pozemcích patřících do vlastnictví družstva, ale také na pozemcích najatých. V období po transformaci ZD do roku 2003 bylo v rámci restituce navráceno soukromým vlastníkům 383 ha zemědělské půdy z celkové výměry 1 792,51 ha.

V současné době ZD hospodaří na 72 ha zemědělské půdy vlastní a na 1337,47 ha najaté zemědělské půdy. Nájemné je vypláceno na základě uzavřených nájemních smluv. Výše nájemného se diferencuje dle délky doby nájmu a podle nájemní smlouvy činí 250 Kč/ha (smlouva s výpovědní lhůtou 1 rok) nebo 1000 Kč/ha (smlouva s výpovědní lhůtou 7 let). U smluv uzavřených na dobu 7 let, se nájemné každoročně navyšuje o částku 50 Kč. Se sedmiletou výpovědní lhůtou jsou uzavřeny smlouvy na 1298 ha zemědělské půdy, s jednoletou výpovědní lhůtou jsou uzavřeny smlouvy na 59,51 ha zemědělské půdy. Uzavírání smluv s delší výpovědní lhůtou znamená vzoru pro ZD ve formování strategie o využití této půdy po určité období.

ZD se snaží zvyšovat plochy své zemědělské půdy formou odkoupení pozemků najatých a to zejména z vlastních zdrojů družstva. Toto opatření je spojeno s možností využití nástroje jako jednoho z mnoha v rámci SZP.

O podílu orné půdy a trvale travních porostů z celkové výměry zemědělské půdy v ZD je procentuálně vyznačeno v grafu č. 1.

Graf č. 1 – Členění zemědělské půdy dle kategorie v % za rok 2004

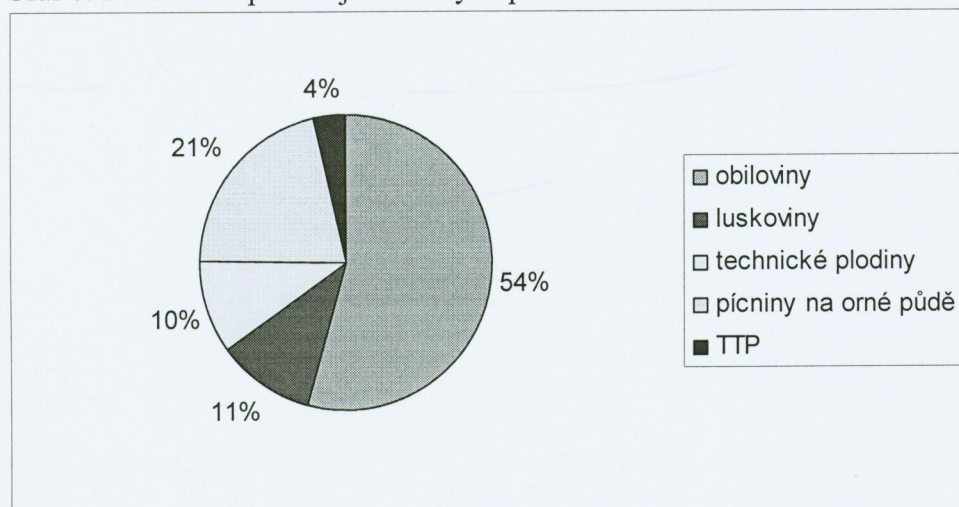
Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

Pro ZD je charakteristický intenzivní typ hospodaření. Jeho snahou je snižování pracovních nákladů, růst produktivity práce a zvyšování efektivity výroby.

4.1.1 Rostlinná výroba

ZD se podílí na pěstování těchto druhů plodin: obiloviny, luskoviny, technické plodiny, pícniny a trvale travní porosty. Největší osevní plochu zaujímají obiloviny se 765,2 ha z celkové zemědělské půdy 1409,47 ha. Naopak trvale travní porosty zaujímají jen nepatrné procento hektarů ze zemědělské půdy.

Graf č. 2 – Osevní plocha jednotlivých plodin v % v roce 2004

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

Vzájemný poměr osevních ploch mezi obiloviny, luskoviny, technické plodiny, píce a trvale travními porosty nezaznamenal mezi jednotlivými hospodářskými roky výrazné změny. Největší podíl osevní plochy na orné půdě zaujímají obiloviny a pícniny, potom následují technické plodiny a luskoviny. Trvale travní porosty tvoří jen nepatrnou část celkové zemědělské půdy.

Tab. č. 1 – Struktura plodin v ha pro rok 2004

Název plodiny	osevní plocha v ha
pšenice ozimá	454,90
ječmen ozimý	176,90
ječmen jarní	133,40
obiloviny celkem	765,20
hrách setý	138,70
ostatní luskoviny	13,00
luskoviny celkem	151,70
řepka	95,30
mák	49,28
technické plodiny celkem	144,58
kukuřice na zrno a siláž	134,00
ostatní jednoleté pícniny	27,43
vojtěška	99,03
ostatní víceleté pícniny	36,40
pícniny na orné půdě celkem	296,85
orná půda celkem	1358,34
trvalé travní porosty celkem	51,13
zemědělská půda celkem	1409,47

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

4.1.2 Živočišná výroba

Živočišná výroba je zaměřena na chov masných plemen prasat a na chov krav s tržní produkcí mléka. Mezi prasnicemi je zde zastoupen kříženec plemena Landrasse a Českého bílého a mezi kanci kříženec plemena Českého výrazně masného a Durocu. U skotu je to plemeno Holštýn.

Tab. č. 2 – Stavy zvířat k 31. 12. v ks

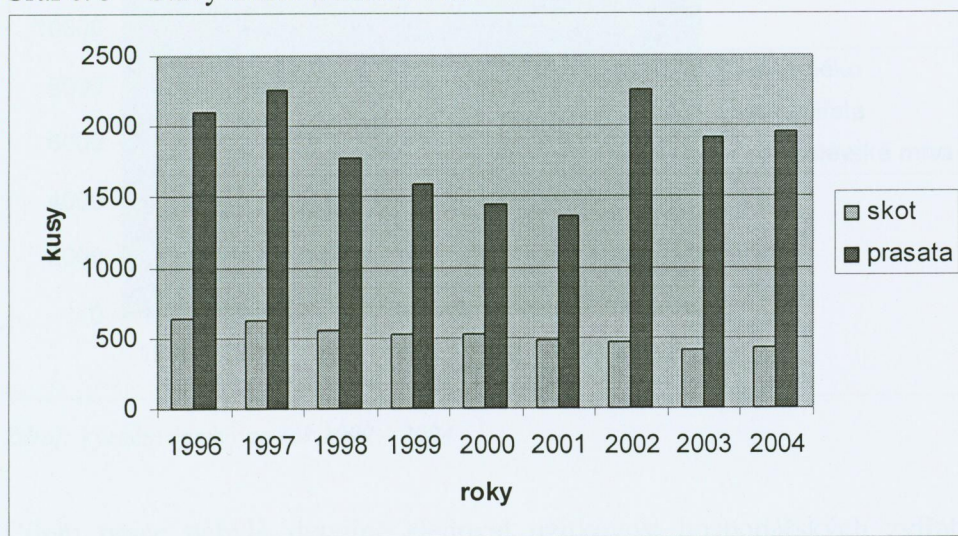
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
skot celkem	642	622	548	531	531	489	467	407	421
z toho krávy	182	209	217	199	211	196	208	173	179
prasata celkem	2099	2259	1771	1587	1445	1370	2262	1919	1965
z toho prasnice	199	146	159	150	139	150	150	152	108

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

Stavy skotu mají klesající tendenci. Jeho počet klesl ze 642 kusů v roce 1996 až na 421 kusů v roce 2004, to je o 221 kusů méně. Ke snižování docházelo díky zvýšenému úhynu zvířat a zhoršené reprodukci, což mělo za následek ztíženou obnovu stáda. Stavy krav v jednotlivých letech nevykazují výraznějších změn. Nejnižší stav byl zaznamenán v roce 2003 173 ks , oproti tomu nejvyšší počet v roce 1997. Stavy prasat vykazují nerovnoměrný průměr. V roce 1997 tento stav vykazoval 2259 kusů. Následně docházelo ke každoročnímu úbytku, který se zastavil na 1370 kusech v roce 2001. Příčinou tohoto poklesu byly přípravné fáze a opatření na výstavbu a modernizaci porodny prasnic a také přestavba zařízení pro předvýkrm prasat. Rok 2002 znamenal obnovu prasat a nárůst prasat téměř o 900 kusů. V dalších dvou letech dochází opět k mírnému poklesu. Velký vliv na stavy hospodářských zvířat v jednotlivých letech mají ceny.

Přehled o vývoji stavu zvířat v jednotlivých letech znázorňuje následující graf č. 3.

Graf č. 3 – Stavy zvířat k 31.12. v ks

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

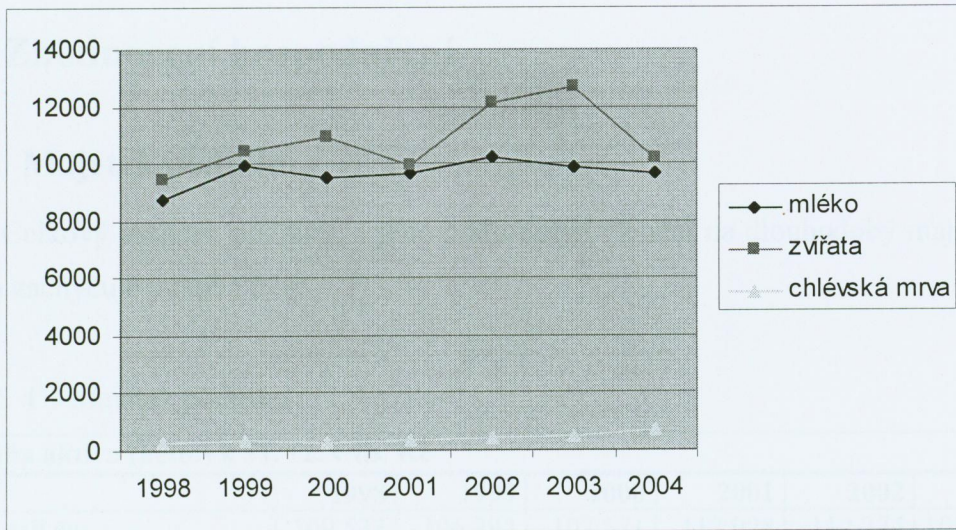
Mezi produkty živočišné výroby v ZD patří mléko, zvířata a chlévská mrva. Jak je možno vypořádat z tabulky a grafu, nejvyšší produkce vyjádřená ve stálých cenách je dosahována u zvířat. K výraznému nárůstu produkce došlo v letech 2002 a 2003, kdy se produkce v roce 2003 zvýšila oproti roku 2001 až o 2707 tis. Kč, zřejmě vlivem obnovy stáda prasat. Chlévská mrva, jako vedlejší produkt při chovu zvířat, tvoří jen nepatrnou část z produkce ŽV a pohybovala se v rozmezí od 315 do 720. Produkce mléka jak je vidět z grafu č. 4 nevykazuje výraznější výkyvy, je téměř konstantní.

Tab. č. 3 – Produkce ZV v tis. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
mléko	8755	9962	9487	9679	10235	9859	9682
zvířata	9450	10425	10927	9972	12095	12679	10167
chlévká mrva	315	317	315	348	431	457	720

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

Graf. č. 4 – Produkce ŽV v tis. Kč

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Cílem práce nebylo detailně sledovat užítkovost hospodářských zvířat a výnosnost hospodářských plodin., při hrubém porovnání s výsledky za celou Českou republiku bylo zjištěno, že výnosy a užítkovost odpovídají až na výjimky průměrnému stavu ČR.

4.2 Zhodnocení hospodaření

4.2.1 Majetek podniku

Celkový majetek podniku, a jeho podrobnější členění na dlouhodobý majetek a oběžná aktiva zachycuje tabulka č. 4.

Tab. č. 4 – Majetek podniku

Rozvaha aktiva (netto) k 31. 12. v tis. Kč							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
aktiva celkem	109 533	106 394	107 571	112 928	112 274	103 499	106 085
dlouhodobý majetek	76 997	71 908	68 328	76 602	75 505	70 167	64 454
oběžná aktiva	32 536	34 400	34 123	36 322	36 768	33 156	41 528
zásoby	18 147	19 935	19 674	21 521	23 557	19 780	26 655
dlouhodobé pohledávky	0	0	0	0	457	2 682	2 333
krátkodobé pohledávky	6 103	6 544	3 898	5 783	6 581	5 289	8 349
krátkodobý finanční majetek	8 286	7 921	10 551	9 018	6 173	5 405	4 191
časové rozlišení	0	86	5 121	4	1	176	103

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Ve sledovaných letech nedošlo k výrazným změnám v poměru mezi dvěma základními složkami majetku, tedy mezi stálými a oběžnými aktivy. Celková aktiva jsou v jednotlivých letech z větší části tvořena aktivy stálými. Jejich podíl na celkových aktivech představuje ve sledovaných letech v průměru 66 %. Podíl oběžných aktiv je tedy výrazně nižší a to 44 %. Na velikosti oběžných aktiv mají největší podíl zásoby. Krátkodobé pohledávky jsou z velké části tvořeny především pohledávkami z obchodního styku, tj. nezaplacené závazky odběratelů vůči družstvu. Z malé části se na nich také podílí i státní – daňové pohledávky. Zbytek tvoří finanční majetek, který je tvořen převážně penězi na bankovním účtu a penězi v hotovosti. Hodnota celkových aktiv mírně stoupala až do roku 2001, od roku 2002 začala klesat až do roku 2004 kdy dosáhla hodnoty 106 085 tis. Kč.

4.2.2 Zdroje podniku

Z jakých zdrojů je kryt majetek zemědělského družstva a z čeho je financován chod podniku, o tom vypovídá rozvaha pasiv. Následující tabulka č.5 informuje o velikosti vlastního kapitálu, cizích zdrojích a celkových pasivech.

Tab. č. 5 – Zdroje krytí majetku podniku

Rozvaha pasiva (netto) k 31. 12. v tis. Kč							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
pasiva celkem	109 533	106 394	107 571	112 928	112 274	103 499	106 085
vlastní kapitál	67 312	68 198	71 947	74 160	72 028	66 626	66 743
cizí zdroje	41 971	37 927	35 232	38 470	39 986	36 603	39 061
rezervy	0	0	0	0	0	0	0
dlouhodobé závazky	33 001	32 998	30 391	26 732	25 667	23 994	22 899
krátkodobé závazky	6 185	2 096	3 144	4 367	5 366	5 204	8 225
bank. úvěry a výpomoci	2 785	2 833	1 697	7 371	8 953	7 405	7 937
časové rozlišení	250	269	392	298	260	270	281

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

V kapitálové struktuře zemědělského družstva hrají nejdůležitější roli vlastní zdroje, ty tvořily v roce 1998 67 312 tis. Kč. Do roku 2001 docházelo postupně k navýšení vlastního kapitálu až na 74 160 tis. Na zvýšení vlastního kapitálu se podílel růst nerozděleného zisku minulých let, navyšování kapitálových fondů a růst hospodářského výsledku běžného účetního období do roku 2001. Pokles vlastního kapitálu v roce 2002 je důsledkem hospodářského výsledku, který vykazoval ztrátu. Podobně tomu bylo i v roce 2003 kdy se na dalším prohlubování ztráty podepsaly zejména velká sucha, která v tomto roce nastala. Na cizích zdrojích mají nejvyšší podíl dlouhodobé závazky, které představují v průměru 77 % cizích zdrojů, zbytek tvoří krátkodobé závazky a bankovní úvěry. Z výše uvedené tabulky č. 5 je možno vypočítat snižování dlouhodobých závazků. To je spojeno s postupným vypořádáním restitučních nároků. Krátkodobé závazky, tj. závazky s lhůtou splatnosti do jednoho roku jsou tvořeny převážně dluhy dodavatelů, čili nesplacené závazky družstva vůči obchodním partnerům. Předmětem bankovních úvěrů byl ve sledovaném období především nákup technologií, technického zařízení, strojů.

4.2.3 Ekonomické výsledky

Přehled o nákladech, výnosech a hospodářském výsledku za určité období ZD udává výkaz zisků ztrát. O stavu dostupných položek výkazu za jednotlivá období informuje tab. č. 6.

Tab. č. 6 – Výkaz zisků a ztráty v tis. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
tržby za prodané zboží	960	488	0	0	0	0	0
obchodní marže	12	0	0	0	0	0	0
výkony - tržba za vlastní výrobky	39 789	33 898	31 664	42 210	35 349	32 240	31 712
výkonová (výrobní) spotřeba	21 375	20 091	21 925	25 393	26 253	23 864	25 968
přidaná hodnota	18 202	16 524	10 777	16 851	13 646	8 022	13 917
osobní náklady	8 915	9 336	9 414	10 100	10 179	9 972	10 162
odpisy	8 102	6 549	6 222	6 597	7 536	7 990	7 500
provozní hospodářský výsledek	248	784	-569	-733	-4 935	-9 153	-251
finanční hospodářský výsledek	414	42	307	281	39	-89	-112
výsledek hospodaření za běžnou činnost	662	826	-262	-452	-4 896	-9 242	-363
mimořádný výsledek hospodaření	-160	121	2 385	464	1 748	1 244	507
výsledek hospodaření před zdaněním	502	947	2 123	12	-3 148	-7 998	144

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Přehled o nákladech, výnosech a hospodářském výsledku za určité období ZD udává výkaz zisků ztráty. O stavu dostupných položek výkazu za jednotlivá období informuje tab. č. 6.

Výnosy, náklady a hospodářský výsledek jsou sledovány dle jednotlivých činností, a to za činnost provozní, finanční a mimořádnou. Provozní činnost v sobě zahrnuje činnost obchodní a výrobní. V obchodní činnosti je zjišťována obchodní marže jako rozdíl mezi tržbami za prodané zboží a vynaloženými náklady na ně. Za sledované období (roky 1998 – 2002) bylo obchodní marže dosaženo pouze v roce 1998 a to 12 tis. Kč. Výrobní činnost zahrnuje hlavní předmět činnosti v podobě výroby produktů a nabídky služeb. Zde je zjišťována přidaná hodnota jako rozdíl mezi výrobou tj. tržby za prodej vlastních výrobků a služeb a výrobní spotřebou, která v sobě zahrnuje spotřebu materiálu, energie a služeb. Finanční činnost zahrnuje náklady a výnosy spojené s finančními operacemi ZD, zejména vzniklé rozdíly mezi výnosovými a nákladovými úroky. Mimořádná činnost zahrnuje nepravidelné a nahodilé výnosy a náklady.

Hospodářský výsledek z provozní a finanční činnosti je souhrnně označován jako hospodářský výsledek za běžnou činnost. Hospodářský výsledek za účetní období je dán součtem mimořádného hospodářského výsledku a výsledku za běžnou činnost. Pro jistění

hospodářského výsledku je rozhodující hospodářský výsledek provozní, který souvisí s běžnou činností ZD. Hospodářský výsledek z finančních operací je závislý na situaci na finančním trhu, proto pro zemědělské družstvo není rozhodující.

Jak zachycuje tabulka č. 6, kladného provozního hospodářského výsledku bylo dosaženo pouze v letech 1998 a 1999. Další roky zaznamenaly záporný provozní hospodářský výsledek. Zejména v roce 2002 a 2003. V r 2002 vykazoval mimořádnou ztrátu a to -4 896 tis. Kč. příčinou této skutečnosti byl značný pokles cen v živočišné výrobě a následný pokles tržeb, do značné míry i pokles cen v rostlinné výrobě. Tato výrazná ztráta ve svém důsledku ovlivnila i konečný hospodářský výsledek před zdaněním, který v roce 2002 byl -3 148 tis. Kč. V roce 2003 vykazoval provozní hospodářský výsledek mimořádnou ztrátu - 7 017 tis. Kč. Příčinou tohoto poklesu byla velká sucha. Vysokého kladného hospodářského výsledku 2 123 tis. Kč bylo dosaženo v tomto roce 2000 a to i přes skutečnost, že provozní hospodářský výsledek vykazoval ztrátu -569 tis. Kč. Na kladné výši hospodářského výsledku se podílel mimořádný hospodářský výsledek 2 385 tis. Kč, do něhož se v nemalé míře promítla celková výše dotací.

Tab č. 7 – Tržby v tis. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
tržby rostlinná výroba	14 847	13 423	11 803	18 747	17 854	14 345	15 559
tržby živočišná výroba	23 645	19 089	19 066	22 044	16 532	17 969	15 676
tržby za služby	1 298	1 386	775	1 395	957	350	477
tržby za zboží	960	488	0	0	0	0	0
tržby z prodeje dlouhodobého majetku	752	693	867	557	645	1 002	494
tržby za prodeje materiálu	849	924	257	265	188	459	364
celkem	42 351	36 003	32 768	43 008	35 974	34 125	32 570

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

4.2.4 Poskytnuté dotace

Zemědělská prvovýroba patří v agrárním sektoru k odvětvím s vysokou rizikovostí. Je to dáno zejména zvláštností zemědělské výroby vyplývající z biologického charakteru a jeho spojení s přírodou. Délka výrobního cyklu je dána délkou vegetačního období nebo délkou doby odchovu zvířat. Další zvláštností je, že zemědělská výroba (zejména rostlinná) je sezónního charakteru, což se promítá do nerovnoměrné potřeby výrobních faktorů. Zemědělská výroba se uskutečňuje v bezprostředním spojení s přírodou a navzájem se ovlivňují. Vzhledem k těmto skutečnostem se zemědělcům v prvovýrobě nabízí řada podpor, které mohou využívat.

O jaké podpory ZD žádalo v období 1998 – 2004 a v jaké výši jim byly poskytnuty, zachycuje tabulka č. 8.

Tab. č. 8 – Poskytnuté dotace k 31. 12. v tis. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
dotace úroků	301	280	194	382	619	599	563
dotace na KU skotu	11	16	14	14	15	14	13
dotace Ministerstva životního prostředí	0	37	46	41	43	0	0
dotace na chov dojných krav	337	408	133	65	0	0	0
kompensační platby za mléko	0	0	167	45	114	246	92
dotace pojištění nález hospodářských	0	0	37	107	77	0	212
uvádění půdy do klidu	0	0	0	1 175	1 077	1718	0
dotace na osiva	0	0	0	60	181	172	114
dotace na pozemky	280	1 013	775	0	0	0	0
dotace na naftu	0	321	573	0	0	0	0
dotace na sucho	0	0	5 191	0	0	0	0
dotace na zaorávky	0	0	0	0	0	1440	0
dotace na značení prasat	0	0	0	0	0	3	0
dotace na odstranění kadáverů	0	0	0	0	0	91	169
dotace na sklizeň máku	0	0	0	0	0	0	17
doplňkové přímé platby – VDJ	0	0	0	0	0	0	249
doplňkové přímé platby – OP	0	0	0	0	0	0	2007
platba na plochu (SAPS)	0	0	0	0	0	0	2580
pěstování mezipločin	0	0	0	0	0	0	975
ošetřování TTP	0	0	0	0	0	0	98
Celkem	929	2075	7130	1889	2126	4283	7089

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 - 2004

4.2.4.1 Dotace úroků

Dotace úroků je podporována fondem PGRLF (Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond). ZD využívá této podpory z podprogramu Zemědělec v rámci programu Investice, který je určen zemědělským prvovýrobcům. Cílem programu je podpořit rozvoj perspektivních podnikatelských subjektů v daném sektoru. Podpora je zaměřena na realizaci zejména dlouhodobých investičních projektů, které mají za cíl restrukturalizaci a zvýšení efektivnosti zemědělských výrobců a zpracovatelů. V rámci podprogramu Zemědělec jsou podporovány investice, jako jsou nákup strojů, zařízení, technologií, stavební investice, a podporuje zpracování zemědělských produktů, pořízení, popřípadě doplnění základního stáda.

Dotace úroků se od roku 1998 snižovala až do roku 2000, kdy výše dotace byla 194 tis. Kč. V roce 2001 se dotace výrazně zvýšila na úroveň 382 tis. Kč, což znamená oproti předcházejícímu roku nárůst téměř o polovinu. V roce 2002 byla dotace poskytnuta ve výši 619 tis. Kč. nemalý nárůst v roce 2001,2002 byl důsledkem investování do technologií a modernizace družstva. Modernizace dále pokračovala i v roce 2003 a 2004.

4.2.4.2 Dotace na kontrolu užitkovosti skotu

Jedná se o podpůrný program Ministerstva zemědělství v rámci národních podpor state aid v podprogramu „Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat“. Podpora chovatelům byla poskytnuta prostřednictvím oprávněných osob, které zajišťují KU, pokud se jedná o skot 8 % přiznané dotace.

Dotace na kontrolu užitkovosti skotu ve sledovaném období 1998 - 2004 pohybovaly v rozmezí 11 000 až 16 000 korun.

4.2.4.3 Dotace od Ministerstva životního prostředí

Byla nejvyšší v roce 2000, a to ve výši 46. ti. Kč. Dotace nebyla poskytnuta v roce 1998, 2003, 2004 a v ostatních letech nezaznamenala výraznějších změn.

4.2.4.4 Dotace na chov dojných krav

Tato dotace byla poskytnuta naposledy v roce 2001 v následujících letech tento program již nebyl vyhlášen. Program byl podporován podpůrným programem pro zemědělství od Ministerstva zemědělství. Vysoké částky dotace bylo dosaženo v letech 1998 a 1999 a to 337 a 408 tis. Kč. V následujících letech došlo k nemalému poklesu až na úroveň 65 tis. Kč.

4.2.4.5 Kompenzační platba za mléko

Byla podporována pomocí fondu SZIF (Státní zemědělský a intervenční fond). Fond provádí opatření a zavádí tržní pořádky pro stabilizaci trhu se zemědělskými výrobky s cílem minimalizace výkyvů cen na domácím trhu. Dotace byla poprvé poskytnuta v roce 2000. Nejnižší částka byla poskytnuta v roce 2001 ve výši 45 tis. Kč, naopak nejvyšší částka v roce 2003 a to 246 tis. Kč.

4.2.4.6 Dotace pojištění nález hospodářských zvířat

Tato dotace je podporována podpůrným programem Ministerstva zemědělství „Nálezový fond“, který je součástí Národních podpor – state aid. Účelem podprogramu je podpora chovatelům na úhradu vynaložených nákladů spojených s pojištěním nález hospodářských zvířat do výše 35 % prokazatelně vynaložených nákladů.

V roce 2000 byla dotace poskytnuta poprvé ve výši 37 tis. Kč. V roce 2003 nebyla poskytnuta vůbec a nejvyšší částky dosáhla v roce 2004 ve výši 212 tis. Kč

4.2.4.7 Uvádění půdy do klidu

Patří k finanční podpoře SZIF. Dotace je poskytována na ornou půdu. Celkem zemědělské družstvo uvedlo do klidu 6% orné půdy. Dotace byla poskytnuta v letech 2001, 2002, 2003 a to ve výši 1 175 tis. Kč, 1 077 tis. Kč, 1 718 tis. Kč

4.2.4.8 Dotace na osiva

Patří k podpůrným programům Ministerstva zemědělství do podprogramu „Podpora ozdravování polních a speciálních plodin.“ Účelem tohoto programu je zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření virových a bakteriálních chorob.

Dotace byla poskytována od roku 2001 a to částkou 60 tis. Kč, poté se neustále zvyšovala až do roku 2004 kdy dosáhla 114 tis. Kč.

4.2.4.9 Dotace na pozemky

Je také podporována Ministerstvem zemědělství. Dotace se pohybovala v rozmezí od 280 tis. Kč do 1 013 tis. Kč a byla vykazována v letech 1998, 1999 a 2000.

4.2.4.10 Dotace na naftu

Je podporována Ministerstvem financí a představuje specifické daňové úlevy a odpisy dluhů. Dotace byla poskytnuta v roce 1999 ve výši 321 tis. Kč a v roce 2000 ve výši 573 tis. Kč.

4.2.4.11 Dotace na sucho

Byla poskytnuta ve sledovaném období pouze v roce 2000 a to ve výši 5 191 tis. Kč. Tato dotace patří k Národním podporám Ministerstva zemědělství a výrazně se podílela na celkové výši poskytnutých dotací v roce 2000, které tvořily 7 130 tis. Kč.

4.2.4.12 Dotace na zaorávky

Jedná se o národní podporu, která byla poskytnuta jednorázově v roce 2003 ve výši 1 440 tis. Kč. Byla určena na zaorávku ozimých ječmenů, které byli postiženy nákazou.

4.2.4.13 Dotace na značení prasat

Tato dotace patří do podpůrných programů MZe. Byla poskytnuta pouze v roce 2003 a to ve výši 3 000 korun. Dotace je součástí podprogramu 2A – Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat. Účelem je zabezpečit udržování a zlepšování genetického potenciálu hospodářských zvířat. Bez této cílené podpory nelze zlepšovat výsledky průměrné užitkovosti a plemenné hodnoty hospodářských zvířat, abychom dosáhli konkurenceschopnosti s vyspělými státy EU.

4.2.4.14 Dotace na odstraňování kadáverů

Jsou poskytovány podprogramem Nákazový fond v rámci podpůrných programů MZe. Účelem Nákazového fondu je podpora vybraných činností, například laboratorní diagnostiky v průběhu ozdravování chovů zaměřených proti rozšiřování nebezpečných nálezů hospodářských zvířat a částečná úhrada nákladů spojených s neškodným odstraňováním kadáverů, masokostních mouček a krmných tuků z kadáverů. ZD čerpalo dotaci na odstraňování kadáverů v roce 2003 a 2004 ve výši 95 tisíc korun a 169 tisíc korun.

4.2.4.15 Dotace na sklizeň máku setého

Je podporována Ministerstvem zemědělství, patří do národních podpor. Účelem této dotace je podpořit sklizeň máku setého s ohledem na zajištění bezpečnosti území z hlediska omamných a psychotropních látek a snížit tak riziko zneužití makoviny. ZD čerpalo tuto dotaci pouze v roce 2004 a to ve výši 17 000 Kč.

4.2.4.16 Doplnkové přímé platby – VDJ

Tato platba se řadí do podprogramu 1.E. Skot. Předmětem podpory je velká dobytčí jednotka (VDJ) vypočtená ze stavu skotu chovaného ZD k 31. 12. 2003. Podpora je vyplácena podnikateli v zemědělské výrobě, který se zabývá chovem skotu a má zaregistrované hospodářství s chovem skotu. Minimální výše VDJ pro obdržení dotace činí 2 VDJ. Dotace byla ZD poskytnuta v roce 2004 ve výši 249 tisíc korun.

4.2.4.17 Doplnkové přímé platby na ornou půdu

Smyslem podpory je plošné plodinově nespecifické dorovnání na hektar orné půdy, protože přechodem na zjednodušenou platbu na plochu přestala platit podmínka plodinově specifického vyplácení podpory a v důsledku toho i podmínka uvádění půdy do klidu. Minimální plocha pro obdržení dotace v součtu půdních bloků či dílů je 1 ha. Dotace byla ZD poskytnuta v roce 2004 ve výši 2 004 tisíc korun.

4.2.4.18 Platba na plochu (SAPS)

Dotace je podprogramem Přímých plateb. Podstatou jednotné platby na plochu je, že se celkový finanční balík přímých plateb EU, vypočtený jako součet nárokových plateb pro příslušný rok na jednotlivé komodity, rozdělí na každý hektar oprávněné výměry zemědělské půdy, tedy na ornou půdu, trvalé travní porosty, sady, chmelnice, vinice. Dotace byla poskytnuta pouze v roce 2004 ve výši 2 580 tisíc korun.

4.2.4.19 Pěstování meziplodin

Tento podprogram je součástí Agroenvironmentálních opatření v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP). Hlavním cílem pěstování meziplodin minimálně na 3 % výměry z plochy orné půdy podniku je zpomalení povrchového odtoku vody na půdě a snížení environmentálních rizik na orné půdě. Tato podpora byla poskytnuta pouze v roce 2004 a to ve výši 975 tisíc korun.

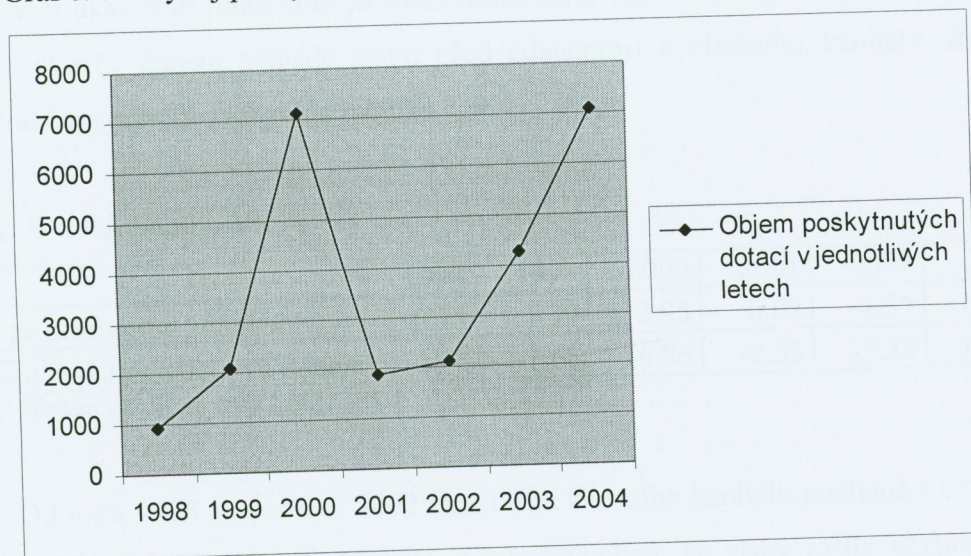
4.2.4.20 Ošetřování TTP

Tato podpora patří do Agroenvironmentálních opatření v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova. Cílem je podpořit a zachovat příznivou extenzifikaci na travních porostech využívaných pro zemědělskou produkci, které jsou ohroženy růstem intenzity hospodaření, nebo naopak degradací v důsledku opouštění hospodaření. Současně také podporuje údržbu kulturní krajiny pastevním chovem zvířat.

4.2.5 Vývoj dotací ve sledovaném období 1998 - 2004

Jak je patrné z grafu č. 5 dotace poskytnuté v roce 1998 dosáhly pouze výše 192 tisíc korun. V roce 1999 začaly mírně růst až na 2 075 tisíc korun. Výrazný růst pak ZD zaznamenalo v roce 2000, kdy se objem dotací vyšplhal až na částku 7 130 tisíc korun. Velký podíl na dotacích v tomto roce zaujímaly dotace na sucho (5 191 tisíc korun). Výrazný pokles dotačních prostředků pak nastal v roce 2001 na 1 889 tisíc korun. Z této částky tvořily většinu prostředků dotace na uvádění půdy do klidu (1 175 tisíc korun). V roce 2002 objem poskytnutých prostředků mírně vzrostl, částka dotací činila 2 126 tisíc korun a největší podíl tvořily stejně jako v předchozím roce dotace na uvádění půdy do klidu (1 077 tisíc korun). Růst dále pokračuje i v roce 2003 kdy celková částka dotací činila 4 283 tisíc korun a výrazně se na této částce podílely dotace na uvádění půdy do klidu (1 718 tisíc korun) a dotace na zaorávky (1 440 tisíc korun). V roce 2004 došlo k výraznému nárůstu díky vstupu České republiky do Evropské unie a přístupu k evropským fondům. ZD v tomto roce čerpalo dotace ve celkové výši 7 089 tisíc korun. Nejvyšší podíl na celkové částce měly platby na plochu (SAPS) – 2 580 tisíc korun a nemenší podíl tvořily doplňkové přímé platby – top up – 2 007 tisíc korun, další prostředky byly čerpány z HRDP a z Národních podpor.

Graf č. 5 - Vývoj poskytnutých dotací ve sledovaném období

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

4.2.6 Finanční analýza

Nejrozšířenější metodou finanční analýzy jsou poměrové ukazatele, které charakterizují vzájemný vztah mezi dvěma nebo více absolutními ukazateli pomocí jejich podílu. Výhodou poměrových ukazatelů je to, že umožňují získat rychlý a nenákladný obraz o základních finančních charakteristikách firmy. Z důvodu přehlednosti a v některých případech i omezeného přístupu k údajům potřebných pro všechny ukazatele finanční analýzy byl vybrán z každého okruhu poměrových ukazatelů alespoň jeden.

4.2.6.1 Ukazatele rentability

Rentabilita je schopnost podniku dosazovat zisku pomocí investovaného kapitálu. Je formou vyjádření míry zisku z podnikání. Poměruje zisk dosažený podnikáním k různým základnám, v našem případě k vlastnímu kapitálu ROE a celkovým aktivům ROA

- **Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)**

Rentabilita, resp. výnosnost vloženého kapitálu je měřítkem schopnosti podniku vytvářet nové zdroje, dosahovat zisku použitím investovaného kapitálu. Je formou vyjádření míry zisku, která v tržní ekonomice slouží jako hlavní kritérium pro alokaci kapitálu. Jedním z hlavních ukazatelů rentability je ROE (rentabilita vlastního kapitálu), který se spočítá jako podíl zisku (v daném případě zisku před zdaněním) a vlastního kapitálu. Rentabilitu ve sledovaném podniku zachycuje tabulka č. 9.

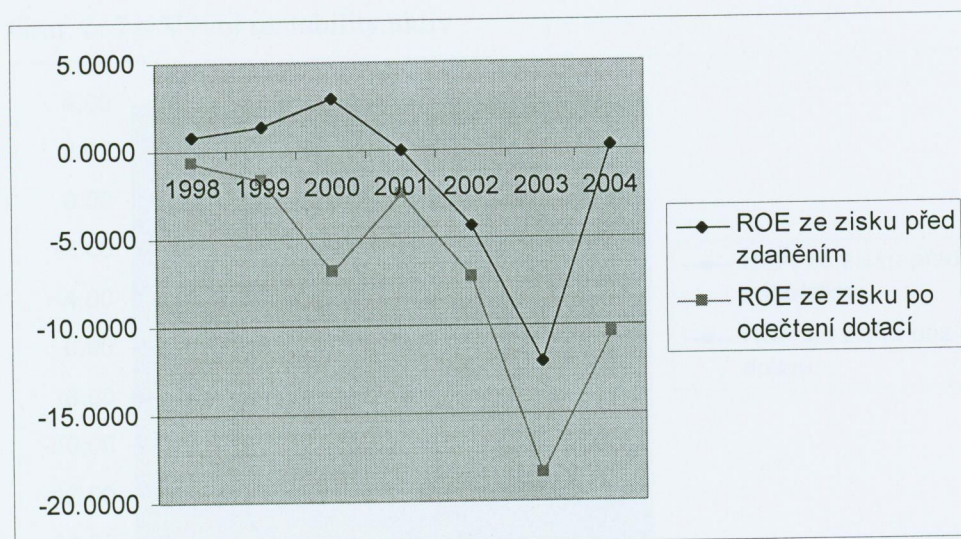
Tab. č. 9 - Rentabilita VK (v %)

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ROE ze zisku před zdaněním	0.75	1.39	2.95	0.02	-4.37	-12.00	0.22
ROE ze zisku po odečtení dotací	-0.63	-1.65	-6.96	-2.53	-7.32	-18.43	-10.41

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Od roku 1998 až do roku 2002 rentabilita vlastního kapitálu počítaná z celkového zisku (před odečtením dotací) mírně rostla, z čehož vyplývá, že zisky rostly větším tempem než vložený kapitál. Od roku 2001 až do roku 2003 pak rentabilita rapidně klesá, zejména pak v roce 2003 kdy klesla až na -12 %. Tento náhlý pokles byl způsoben ztrátou zapříčiněnou velkými suchy v tomto roce. V roce 2004 rentabilita opět vzrostla především v důsledku výrazného nárůstu dotací, které v tomto roce činily 7 089 000 korun, což je téměř dvakrát více než v roce předcházejícím.

Graf. č. 6 - Vývoj rentability vlastního kapitálu (v %)

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Zcela jiná situace nastává v případě, že od zisku odečteme přijaté dotace. Jak je patrné z grafu č. 6, v případě že by podnik neobdržel dotace, pak by v žádném ze sledovaných období nevykázal zisk. Lze tedy říci že dotace ve sledovaném podniku tvoří velice důležitou složku výnosů. Při porovnání obou křivek je patrné, že vývoj je ve všech letech téměř identický až na rok 2000 kdy byl objem poskytnutých dotací oproti předcházejícím rokům velmi vysoký (7 130 000 Kč), což zapříčinilo výrazný výkyv křivky ROE (ze zisku po odečtení dotací).

• Rentabilita celkových aktiv (ROA)

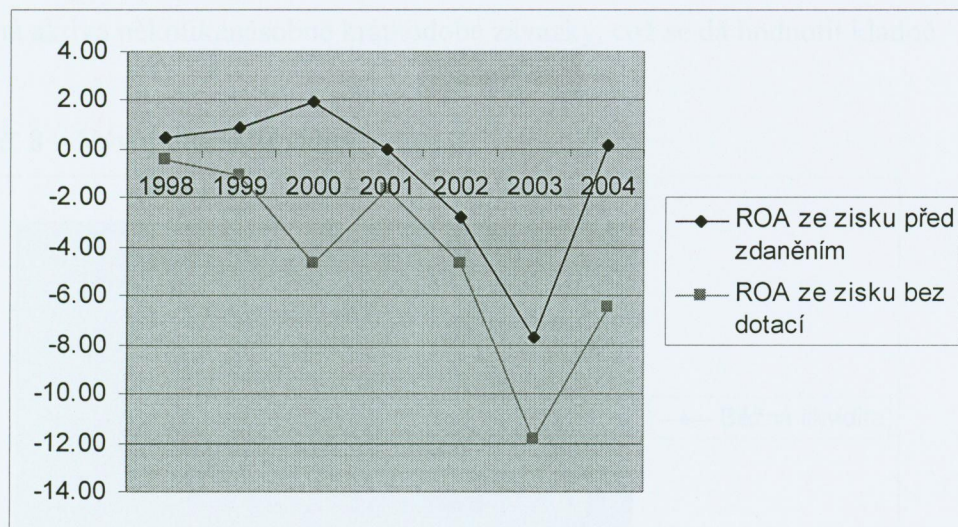
Tento ukazatel hodnotí efektivnost vloženého kapitálu bez ohledu na to, odkud tento kapitál pochází, tj. zda se jedná o kapitál vlastní nebo cizí. Vypočítá se jako podíl zisku a celkových aktiv.

Tab. č. 10 – Vývoj rentability celkových aktiv

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ROA ze zisku před zdaněním	0.46	0.89	1.97	0.01	-2.80	-7.73	0.14
ROA ze zisku bez dotací	-0.39	-1.06	-4.65	-1.66	-4.70	-11.87	-6.50

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Graf. č. 7 – Vývoj rentability aktiv

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Jak je patrné z grafu č. 7, vývoj rentability stálých aktiv ze zisku před zdaněním i ze zisku po odečtení dotací je téměř identický z průběhem rentability vlastního kapitálu.

4.2.6.2 Ukazatele likvidity

Ukazatele likvidity vyjadřují schopnost firmy dostát svým závazkům, tzn. jedná se o souhrn všech potencionálně likvidních prostředků, které má firma k dispozici pro úhradu svých spatných závazků. Poměrují to, čím je možno platit tím, co je nutno zaplatit.

- **Běžná likvidita**

Tento ukazatel udává, kolikrát pokrývají oběžná aktiva krátkodobé závazky. Vypočítá se jako oběžná aktiva dělená krátkodobými závazky. Ukazatel je citlivý na strukturu zásob a jejich reálné oceňování vzhledem k jejich prodejnosti a na strukturu pohledávek vzhledem k jejich neplacení ve lhůtě či nedobytnosti (nadměrné zásoby, nedobytné pohledávky, nízký stav peněžních prostředků) se může snadno ocitnout v obtížné finanční situaci.

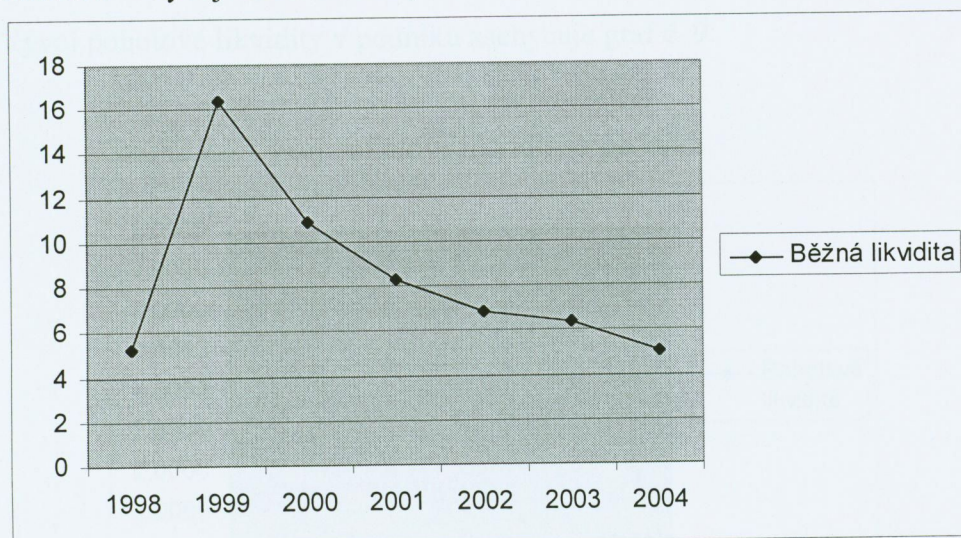
Tab. č. 11 – Vývoj běžné likvidity

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Běžná likvidita	5.26	16.412	10.853	8.3174	6.852	6.3713	5.0489

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Doporučená minimální hodnota běžné likvidity je 1,50. Jak je vidět z tabulky č. 11 minimální hodnota u sledovaného podniku je 5,04 a to v roce 2004. Ve všech letech převyšují oběžná aktiva několikanásobně krátkodobé závazky, což se dá hodnotit kladně.

Graf č. 8 – Vývoj běžné likvidity

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Prudký nárůst běžné likvidity v roce 1999 je způsoben prudkým snížením krátkodobých závazků v tomto roce na 2 096 000 korun z 6 850 000 korun v roce předcházejícím. Stav oběžných aktiv ve sledovaném období nezaznamenal prudší výkyvy, pohyboval se okolo 35 mil. korun.

• Pohotová likvidita

Ve snaze odstranit z ukazatele likvidity nejméně likvidní části oběžných aktiv, to jsou zásoby (suroviny, materiál, polotovary....), jsem pro analýzu vybrala pohotovou likviditu, která se vypočítá jako rozdíl oběžného majetku a zásob dělený krátkodobými závazky.

Tab. č. 12 – Pohotová likvidita

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Pohotová likvidita	2,3264	6,9012	4,5957	3,3893	2,462	2,5703	1,8082

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

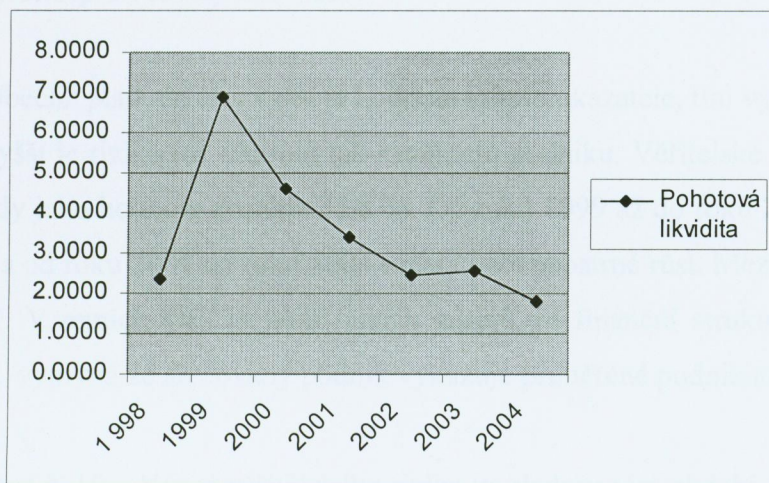
Jak je patrné z tabulky č. 12 nejnižší hodnoty dosáhla pohotová likvidita v roce 2004 kdy vykazovala pouze hodnotu 1,8082 což znamená nadměrnou váhu zásob ve struktuře aktiv podniku. Doporučená hodnota tohoto ukazatele je alespoň 1:1 v analyzovaném podniku ve

všech sledovaných letech převyšuje rozdíl oběžného majetku a zásob krátkodobé závazky. Z čehož vyplývá, že podnik byl schopen ve sledovaném období uhradit všechny své krátkodobé závazky.

V budoucnosti by se měla pohotová likvidita udržovat na současné příznivé úrovni. Likvidita se ve sledovaném období snižuje v důsledku růstu krátkodobých závazků.

Vývoj pohotové likvidity v podniku zachycuje graf č. 9.

Graf č. 9 – Vývoj pohotové likvidity v podniku

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

V roce 1999 byla pohotová dosáhla pohotová likvidita nejvyšší hodnoty 6,9012, v tomto roce převyšoval oběžný majetek snížený o zásoby několikanásobně krátkodobé závazky, od roku 2000 až do roku 2004 pak pohotová likvidita neustále klesala.

4.2.6.3 Ukazatele zadluženosti

Tyto ukazatele udávají vztah mezi cizími a vlastními zdroji financování firmy, měří rozsah, v jakém firma používá k financování dluhy, tzn. jaká je zadluženost firmy. Vyšší zadluženost zvyšuje riziko finanční nestability podniku, na druhé straně v některých případech může přispět k zvyšování výnosy, neboť podnik nemá dostatek vlastních zdrojů.

Je třeba si uvědomit, že vlastní kapitál je nejdražším zdrojem financování, a proto krytí majetku převážně vlastními zdroji (s cílem zvyšovat finanční stabilitu) by vedlo ke snížení celkové výnosnosti vložených prostředků. Naopak financování podnikových aktiv jen z cizího kapitálu by způsobilo finanční nestabilitu a potíže při jeho získávání.

• Ukazatel věřitelského rizika

Základním ukazatelem zadluženosti je poměr celkových závazků (krátkodobých i dlouhodobých) k celkovým aktivům, nazývaný též ukazatel věřitelského rizika. Zadluženost sledovaného podniku udává tabulka č. 13.

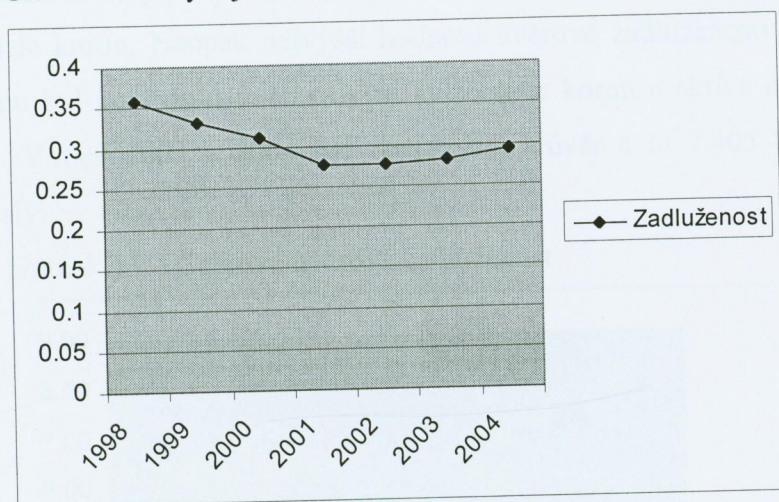
Tab. č. 13 – Vývoj věřitelského rizika

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Uk.věř.rizika	0,3578	0,3298	0,3117	0,2754	0,2764	0,2821	0,2934

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Obecně platí, že čím vyšší je hodnota tohoto ukazatele, tím vyšší je zadluženost podniku a tím vyšší je riziko jak věřitelů tak i majitelů podniku. Věřitelské riziko bylo největší v roce 1998 kdy jeho hodnota dosáhla 35,8 %. Od roku 1999 až do roku 2001 zadluženost postupně klesala a od roku 2002 do roku 2004 začala opět nepatrně růst. Mezinárodní statistiky uvádějí, že např. V zemích OECD podíl cizích zdrojů ve finanční struktuře činí v průměru 35 %, z čehož vyplývá že sledovaný podnik vykazuje přiměřené podnikatelské riziko.

Graf č. 10 – Vývoj věřitelského rizika ve sledovaném období

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

• Úvěrová zadluženost

Jedná se o poměr stavu všech (provozních i investičních) úvěrů krátkodobých i dlouhodobých k celkovým aktivům. V každém podniku je třeba najít optimální kapitálovou strukturu, respektive optimální zadluženost. Při optimalizaci zadluženosti je třeba přihlížet k tomu, že:

- cizí kapitál je levnější než vlastní
- s růstem zadluženosti roste i úroková míra
- substituce vlastního kapitálu dluhem přináší zlevnění nákladů na celkový kapitál, ale jen do určité míry zadluženosti, potom náklady začnou růst.

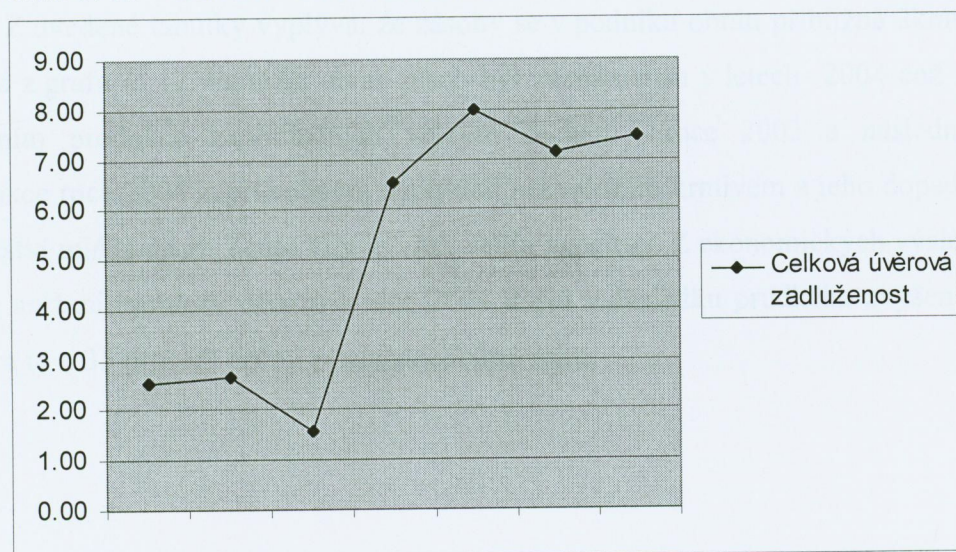
Tab. č. 14 – Celková úvěrová zadluženost v procentech

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celk.úvěrová zadluženost	2,54	2,66	1,58	6,53	7,97	7,15	7,48

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Jak je patrné za tabulky č. 14 a grafu č. 11, nejnižší celková úvěrová zadluženost byla v roce 2000 dosahovala pouze 1,58 procenta tento stav byl zapříčiněn velmi nízkými úvěry, v tomto roce byly pouze 1 697 tisíc korun a objem vlastních zdrojů byl poměrně vysoký 107 571 tisíc korun. Naopak nejvyšší hodnotu úvěrové zadluženosti podnik dosáhl v roce 2002 kdy mu byl poskytnut úvěr ve výši 8 953 tisíc korun a aktiva nezaznamenaly výraznějších změn. V roce 2003 a 2004 byl opět vysoký úvěr a to 7 405 tis. 7 937 tis. aktiva mírně poklesly.

Graf. č. 11 – Celková úvěrová zadluženost

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Celková úvěrová zadluženost je poměrně nízká i přes to že dlouhodobé závazky dosahovaly značně vysokých hodnot (pohybovaly se v rozmezí od 22 až 33 milionů korun). Bylo zjištěno že hlavní podíl na zadluženosti mají závazky vůči oprávněným osobám, které se dlouhodobě splácí.

4.2.6.4 Ukazatele aktivity

Ukazatele aktivity měří, jak efektivně firma hospodaří se svými aktivy. Má-li jich více, než je účelné, vznikají jí zbytečné náklady, a tím i nízký zisk. Má-li jich nedostatek, pak se musí vzdát mnoha potencionálně výhodných podnikatelských příležitostí a přichází o výnosy, které by mohla získat.

- **Rychlost obratu zásob**

Rychlost obratu zásob jsem vyjádřila jako podíl tržeb za vlastní výrobky a zásoby. Ukazatel udává, kolikrát se přemění zásoby v ostatní formy oběžného majetku až po prodej hotových výrobků a opětný nákup zásob. Vzhledem k výrazně sezónnímu charakteru zemědělství nelze předpokládat příliš velký obrat zásob během roku. Vývoj ve sledovaném podniku zachycuje tabulka č. 15.

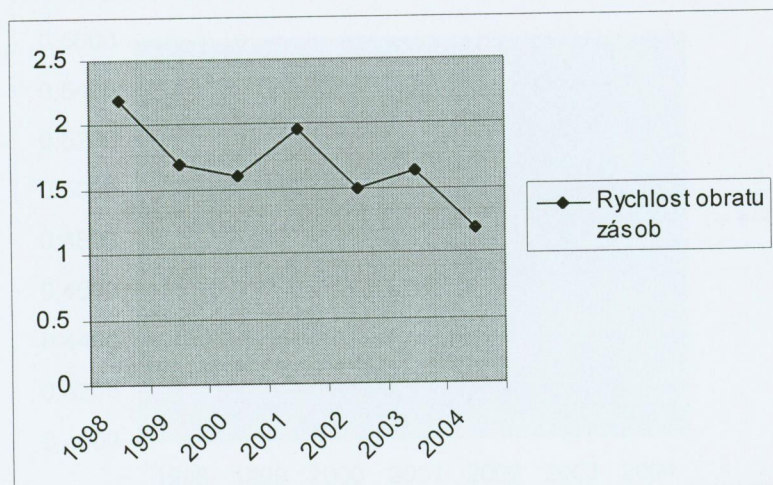
Tab. č. 15 – Rychlost obratu zásob

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rychlost obratu	2,1926	1,7004	1,6094	1,91613	1,5006	1,6299	1,1897

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Z uvedené tabulky vyplývá, že zásoby se v podniku obrátí přibližně 2krát ročně. Jak je patrné z grafu č. 12, nejvyšší obrat zásob byl zaznamenán v letech 2001 až 2002 což lze přisuzovat snížením produkce zapříčiněným velkým suchem v roce 2003 a následným snížením produkce roce 2004 zapříčiněným například nekvalitním krmivem a jeho dopady na kvalitu a množství mléka apod. Tento vliv je však velmi nepatrný. Z ekonomických výsledků je patrné, že ke snížení rychlosti obratu v roce 2004 došlo v důsledku prudkého zvýšení zásob v roce 2004 a to o 35 procent oproti předcházejícímu roku.

Graf č. 12 – Rychlost obratu zásob ve sledovaném období

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

• Rychlost obratu stálých aktiv

Měří jak efektivně podnik využívá budov, strojů, zařízení a jiných stálých aktiv. Udává, kolikrát se stálá aktiva obrátí za rok. Je důležitý při úvahách o nových investicích (jeho nízká hodnota ve srovnání s odvětvovým průměrem obvykle svědčí o nízkém využívání výrobních kapacit). Hodnotu tohoto ukazatele je třeba posuzovat obezřetně, protože např. investice do zařízení jsou prováděny s předstihem, proto klesající nebo nízká hodnota může znamenat, že podnik investuje do budoucna a tyto investice zatím nepřinášejí efekt.

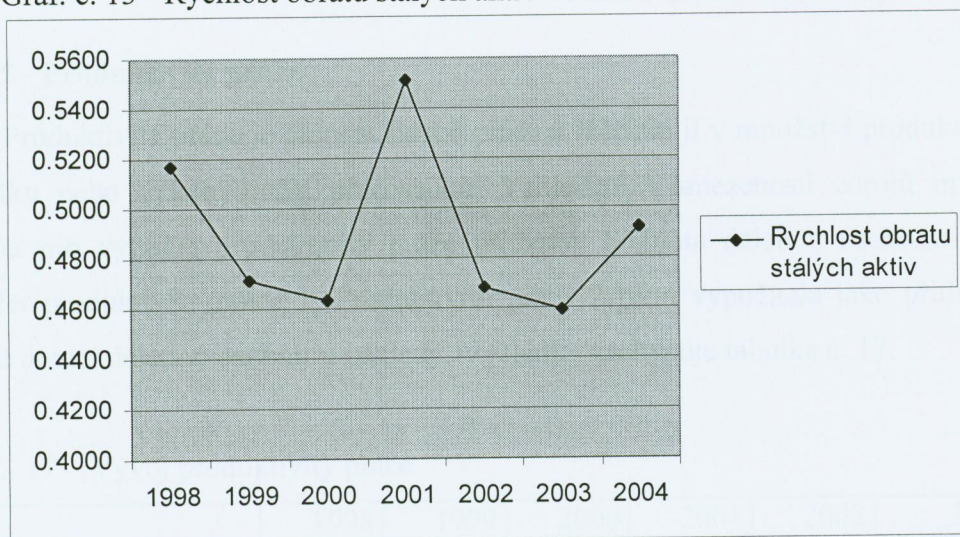
Rychlost obratu stálých aktiv by se měla zvyšovat, jelikož podnik požaduje na 1 korunu stálých aktiv co nejvyšší tržby. U sledovaného podniku rychlost obratu kolísá, ale v posledních dvou letech je zaznamenán mírný růst.

Tab. č. 16 – Rychlost obratu stálých aktiv ve sledovaném období

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rychlost obratu stálých aktiv	0.5168	0.4714	0.4634	0.5510	0.4682	0.4595	0.4920

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Graf. č. 13 - Rychlost obratu stálých aktiv ve sledovaném období

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

4.2.6.5 Produktivita práce

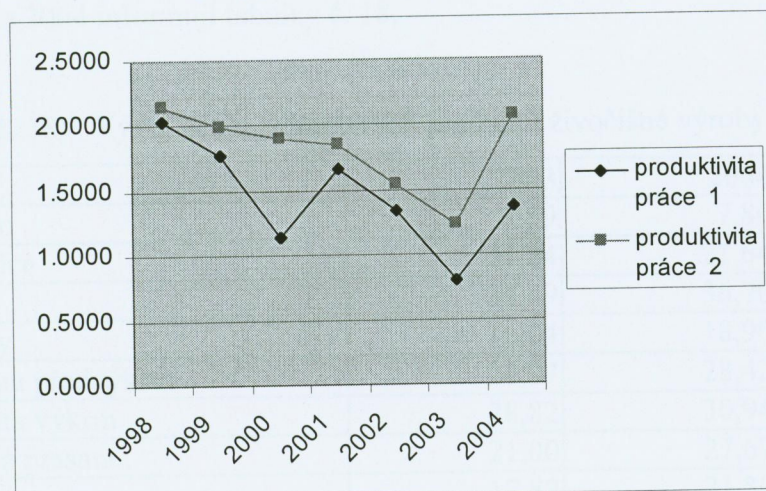
Produktivita práce je činnost lidské práce a měříme ji v množství produkce za časovou jednotku nebo výkony/počet pracovníků. Vzhledem k omezenosti zdrojů informací jsem použila pro výpočet produktivity práce přidanou hodnotu dělenou osobními náklady pro výpočet produktivity práce 1. Produktivitu práce 2 jsem vypočítala jako přidanou hodnotu včetně dotací dělenou osobními náklady. Výsledky zachycuje tabulka č. 17.

Tab. č. 17 – Vývoj produktivity práce

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Produktivita práce 1	2.0417	1.7699	1.1448	1.6684	1.3406	0.8045	1.3695
Produktivita práce 2	2.1459	1.9922	1.9022	1.8554	1.5495	1.2340	2.0671

Zdroj: Výroční zprávy za roky 1999 – 2004

Graf č. 14 – Vývoj produktivity práce

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Jak je patrné z grafu č. 14 produktivita práce 1 v jednotlivých obdobích vykazuje velké výkyvy, zatímco produktivita práce 2 během sledovaného období nejprve mírně klesala, ale v roce 2004 prudce vzrostla. Tento stav lze přisoudit prudkému nárůstu dotací právě v roce 2004. Do budoucna lze předpokládat další zvyšování produktivity práce především v důsledku modernizace technologií a využití pracovníků k zajištění mimoprodukčních funkcí zemědělství.

4.3 Posouzení dopadu vstupu ČR do EU na příjmy podniku

Vzhledem k tomu že Česká republika vstoupila do Evropské unie až v roce 2004, stává se pro posouzení dopadu vstupu ČR do EU na příjmy zemědělského podniku směrodatný především rok 2004 v porovnání s rokem 2003. Vliv na příjmy podniku ve sledované souvislosti by mohla mít jednak změna průměrných realizačních cen produktů živočišné a rostlinné výroby, nebo také objem dotačních prostředků z rozpočtu Evropské unie plynoucích do České republiky.

4.3.1 Z hlediska změny průměrných realizačních cen produktů živočišné a rostlinné výroby

O vývoji průměrných realizačních cen produktů živočišné a rostlinné výroby v letech 2003 a 2004 informují tabulky č. 18.

Tab. č. 18 - Vývoj cen u jednotlivých produktů živočišné výroby v letech 2003 a 2004 v Kč

	2003	2004	Index 04/03
Mléko	7,59	7,80	1,0277
Jalovice	21,84	21,64	0,9908
Býci	34,49	36,70	1,0641
Krávy	16,04	18,90	1,1783
Prasata předvýkrm	28,07	28,42	1,0125
Prasata výkrm	28,82	30,94	1,0736
Mladá prasata	21,00	27,67	1,3176
Prasnice	17,82	21,30	1,1953

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Jak je patrné z tabulky č. lze usoudit že vývoj cen u většiny produktů živočišné výroby vypočtený jako poměr cen v roce 2004 a 2003 zaznamenal drobný nárůst. Nejvyšší nárůst ceny byl u mladých prasat, kde se cena zvýšila takřka o 32 %, další významný růst cen byl zaznamenán u prasnic (19 %) a u krav (17 %). Nepatrný pokles ceny zaznamenaly pouze ceny jalovic.

Jak je vidět z tabulky č.19 u produktů rostlinné výroby zaznamenaly zvýšení ceny pouze ječmen ozimý (30 %), ječmen jarní (18 %) a hrách setý (12 %) . U ostatních produktů se ceny buď nezměnily nebo poklesly.

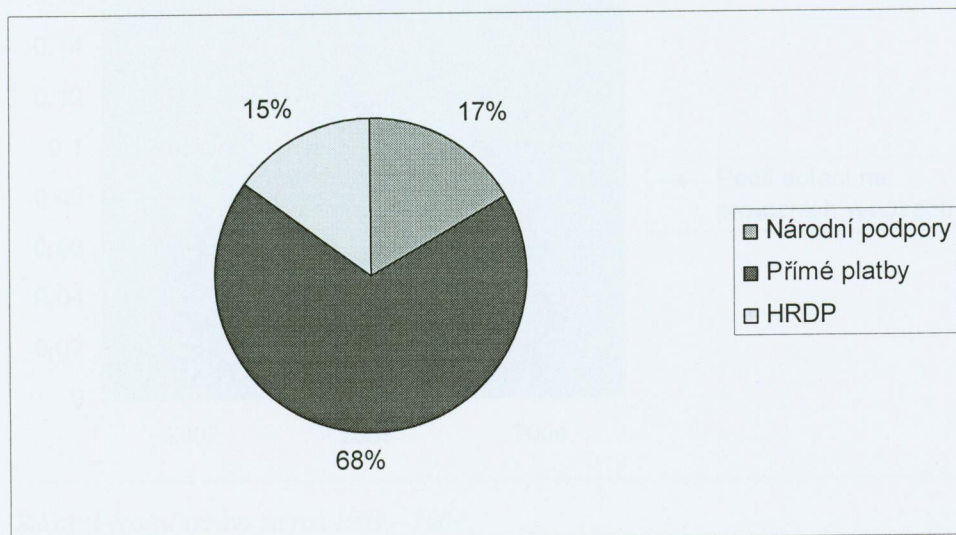
Tab. č. 19 – Vývoj cen u jednotlivých produktů rostlinné výroby v letech 2003 a 2004 v Kč

	2003	2004	Index 03/04
Pšenice ozimá	345	344	0,9971
Pšenice VTK	240	254	1,0583
Ječmen jarní	308	365	1,1851
Ječmen ozimý	224	293	1,3080
Ječmen VTK	240	240	1,0000
Hrách setý	457	514	1,1247
Řepka ozimá	828	600	0,7246
Mák	2 778	2 677	0,9636
Bob	760	509	0,6697
Kukuřice VTK	300	300	1,0000

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Z výše uvedených údajů je patrné že není prokázán přímý vliv na vstupu Evropské unie na ceny zemědělských produktů a následně na příjmy zemědělského podniku. Pouze u živočišné výroby je patrný drobný nárůst cen u jednotlivých produktů, ale to nelze přisuzovat pouze vstupu do EU.

Graf č. 16 - Procentní podíly jednotlivých druhů dotací v roce 2004

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

4.3.2.1 Podíl dotací na provozních výnosech

Vzhledem k omezenému přístupu k informacím bylo možno zjistit tento ukazatel pouze za roky 2002 až 2004. Vzhledem k tomu že Česká republika vstoupila do Evropské unie právě v roce 2004, mají však i tyto omezené údaje značnou vypovídací schopnost.

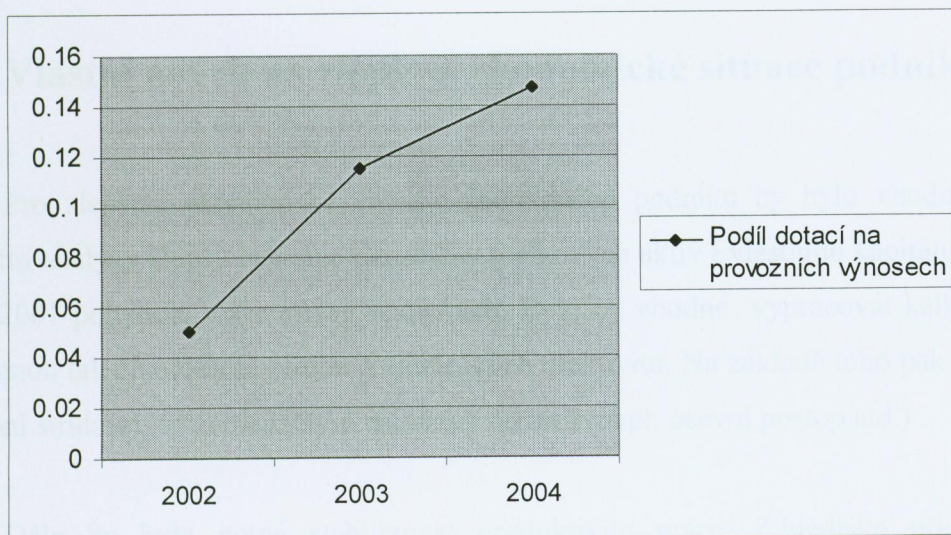
Tab. č. 21 – Podíl dotací na provozních výnosech v roce 2002 – 2004 v procentech

Rok	2002	2003	2004
Podíl dotací na provozních výnosech	5,017	11,517	14,705

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Z tabulky č. 21 a grafu č.17 je jasně patrné, že podíl dotací na tržbách v jednotlivých letech má výrazně rostoucí charakter. Zatímco v roce 2002 byl podíl dotací na provozních výnosech pouze 5 %, v roce 2004 už je to takřka 15 %.

Graf. č. 17 – Podíl dotací na provozních výnosech v roce 2002 – 2004

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

V roce 2003 byly nízké výnosy zapříčiněné velkým suchem. V tomto roce se hodnota provozních výnosů vyšplhala pouze na 37 188 tisíc korun. Což je pokles oproti předcházejícímu roku o 12%. Objem dotací se však v tomto roce oproti roku předcházejícímu zdvojnásobil což napomohlo zmírnění obrovské ztráty vykázané v roce 2003. V roce 2004 došlo ke zvýšení objemu dotací především díky poskytnutí přímých plateb ve výši 4 836 tisíc, z čehož nejvýznamnější složku tvoří platba na plochu (SAPS), která byla poskytnuta ve výši 2 580 tisíc korun. K dalším významným platbám patří HRDP ve výši 1 073 tisíc korun, tyto dvě skupiny tvořily hlavní zdroj z celkového objemu poskytnutých prostředků (7089 tis. Kč).

Podrobné údaje o výnosech z provozní činnosti a poskytnutých dotacích ve sledovaných letech poskytuje tabulka č. 22.

Tab. č. 22 – Vývoj provozních výnosů a dotací ve sledovaném období

Rok	2002	2003	2004
Provozní výnosy	42 377	37 188	48 208
Dotace	2 126	4 283	7 089

Zdroj: Výroční zprávy za rok 1999 – 2004

Z uvedených údajů je patrné, že hlavní dopad na příjmy zemědělského podniku mají dotační prostředky, které se po vstupu České republiky do Evropské unie výrazně zvýšily. Do budoucna lze předpokládat další zvyšování příjmů a to především v důsledku neustálého zvyšování dotačních prostředků z Evropské unie v následujících letech.

4.4 Vlastní návrh na zlepšení ekonomické situace podniku

Pro zlepšení ekonomické situace sledovaného podniku by bylo vhodné na základě finanční analýzy zlepšit zejména rentabilitu (celkových aktiv i vlastního kapitálu) , která se od roku 2001 pohybuje v záporných hodnotách. Bylo by vhodné vypracovat kalkulace jak pro rostlinnou tak živočišnou výrobu a zjistit jejich efektivitu. Na základě toho pak optimalizovat výrobní strukturu se zohledněním ostatních faktorů (např. osevni postup atd.)

Dále by bylo nutné stabilizovat produktivitu práce. Z hlediska přidané hodnoty produktivita práce klesá a je značně nevyvážená. Když však pro výpočet produktivity práce vezmeme v potaz přidanou hodnotu včetně dotací, pak produktivita práce roste a dá se očekávat její další růst i v následujících letech. Do budoucna by však bylo vhodné vyrovnat výkyvy a to především těmito způsoby:

- Je třeba využívat dotační prostředky z „Operačního programu zemědělství“ na modernizaci technického vybavení a tím zvyšovat produktivitu práce.
- Bylo by vhodné optimalizovat výrobní strukturu dle „Horizontálního plánu rozvoje venkova“ (HRDP), a to například zvýšením využití práce zaměstnanců v období mimo sezónu, kdy produktivita práce klesá. Toho by bylo možno dosáhnout zvýšením podílu pěstování meziplodin. Sledovaný podnik by mohl využít cca 450 hektarů na pěstování meziplodin, v současné době je však osevni plocha výrazně nižší.

Sledovaný podnik by měl i nadále pokračovat ve využívání Přímých plateb ale i Národních podpor v maximální možné míře. Vzhledem k poměrně velké administrativní náročnosti vztahující se k problematice poskytování dotací a neustálými změnami v podpůrných programech zemědělství by bylo vhodné vyčlenit samostatnou pracovní sílu, která by se zabývala pouze podporami, sledováním změn v této oblasti a vyřizováním potřebných náležitostí potřebných k jejich poskytování.

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnocení hospodaření podniku a posouzení dopadu vstupu České republiky do EU na jeho příjmy. Na základě finanční analýzy bylo zjištěno že finanční situace sledovaného podniku je poměrně vyrovnaná. Rentabilita od roku 2001 až do roku 2003 sice klesala, ale v roce 2004 však díky poměrně vysokým dotačním prostředkům opět vzrostla a vzhledem k postupnému rozšiřování využívání dotací v zemědělském podniku se předpokládá i v budoucnu další růst. Bylo zjištěno že bez dotačních prostředků by podnik za sledované období (1998-2004) nevykázal ani v jednom roce zisk, díky dotačním prostředkům však byla zjištěna ztráta pouze v roce 2002 a 2003. Ztráta byla zapříčiněna velkými suchy a v roce 2002 a byla kompenzována dotacemi na sucho. Po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 byl v podniku zaznamenán výrazný nárůst dotačních prostředků zejména z programu HRDP a z Přímých plateb. Díky tomuto nárůstu podnik vykazuje v roce 2004 opět zisk. Dále byla sledována běžná a pohotová likvidita. Likviditu podniku lze v obou případech vyhodnotit jako velmi dobrou. Hodnoty celkové úvěrové zadluženosti a věřitelského rizika jsou poměrně nízké. Rychlost obratu zásob je v průměru 1,7 krát za rok, což je vzhledem k výrazné sezónnosti zemědělství také přiměřené. Dalším sledovaným ukazatelem byla produktivita práce, kde byla zjištěna značná nevyrovnanost. Tuto nevyrovnanost je nutné optimalizovat. Do budoucna lze předpokládat další zvyšování produktivity práce především v důsledku modernizace technologií a využití pracovníků k zajištění mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Dalším krokem bylo posouzení vlivu vstupu ČR do Evropské unie na příjmy podniku a to ze dvou hledisek. Jednak z hlediska změny průměrných realizačních cen produktů živočišné a rostlinné výroby a jednak z hlediska vlivu poskytnutých dotací na příjmy podniku. Z hlediska změny průměrných realizačních cen produktů živočišné a rostlinné výroby nebyl prokázán přímý vliv vstupu ČR do EU na ceny zemědělských produktů a následně na příjmy zemědělského podniku. Z hlediska poskytnutých dotací se od roku 2001 objem dotačních prostředků neustále zvyšoval a v roce 2004 došlo k nárůstu oproti roku 2003 o 65 procent. Tento prudký nárůst je přisuzován vstupu do Evropské unie a s tím spojeným rozšířením dotačních prostředků plynoucích do zemědělství ČR. V roce 2004 se na celkovém objemu dotací výrazně podílely Přímé platby a HRDP celými osmdesáti třemi procenty. Dále byl sledován podíl dotací na celkových výnosech. Zde je zaznamenán také prokazatelný každoroční nárůst.

6 Přehled použité literatury

- [1] Bečvářová, V.: Zemědělská politika. Brno, MZLU 2001
- [2] Koncepce agrární politiky ČR. Ministerstvo zemědělství 2004
- [3] Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Ministerstvo zemědělství 2004
- [4] Podpora zemědělství v rozšířené Evropě. Mze ČR 2003
- [5] Svatoš, M.: Agrární politika. Praha, ČZU 2001
- [6] Svatoš, M.: Ekonomika agrárního sektoru. Praha, ČZU 2001
- [7] Štohl, P.: Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost 3. díl. Znojmo, 2002
- [8] Valach, J.: Finanční řízení podniku. Praha, Ekopress 1999
- [9] Výroční zprávy zemědělského družstva za roky 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004
- [10] Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací pro rok 2005 na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství č.j.: 1820/2005 – 11000
- [11] Zemědělství 2004. Ministerstvo zemědělství 2004
- [12] Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2004 (Zelená zpráva). MZE ČR 2004. Dostupné z <http://www.mze.cz>

Internetové zdroje:

Ministerstvo zemědělství ČR: <http://www.mze.cz>

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky: <http://.vuze.cz>

Internetový zemědělský portál Agroweb: <http://www.agroweb.cz>

Podpurný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.: <http://www.pgrlf.cz>